

A „Vasárnapi Ujság” 1882. évi folyamának tartalma.

a) Képek és rajzok jegyzéke.

I. Arczsképek.

a) Hazaiak.

Szám	Szám
Zrínyi György	1
Szentkirályi Mór	2
Gróf Iskolai Lajos	3
Angély Gábor	4
Kernyó Károly	5
Bertényi Zsigmond	6
Simon Elek	7
Munkácsy Mihály	8
Falkoner György	9
Királynének és udvarbírók (arcképesorozat)	10
Ráth György	11
Keresztessy József	12
Simonyi Ernő	13
Szavady Frigyes	14
Mikszáth Kálmán	15
Erzsébet királyné méltósága. Marquet de Vasselot-tól	16
Tóth Lőrinc	17
Asbóth Lajos	18
Markovits Lajos tr.	19
Il. Rákóczi Ferenc 3 arcképe: 8 éves korából 1684-ből, 1690-ből és 1701-ből	20
Simon János bírók arcképe	21
Dr. Antal László	22
Vetter altábornagy	23
Dr. Kónk Sándor	24
Göndöcs Benedek	25
Szende Béla	26
Trofart Ágoston	27
Székely Kornélia	28
Torma Zsófia	29
Kossuth Lajos (Kossuth Ferenc rajza után)	30
Isföldi Gedeon gróf	31
Petőfi szobra. Huszár Adolftól	32
Huszár Adolf	33
Gróf Széchenyi Pál	34
Arany János. (1879. évi fényképe után)	35
Arany János. (Az 1836-ki németzet után)	36
Arany János. (1836-ki németzet után)	37
Mária Valéria főhercegnő barátságával.	38
Auersperg Aglaia hercegnővel	39
Almásy Pál	40
Faragó Odón	41
Feleki Munkácsy Flóra	42
Gr. Wenckheim József Antal	43
Thl Miklós	44
Witt Ferenc György	45
Oreguss Ágost	46
Szász Károly	47

b) Külföldiek.

Szám	Szám
Kovácses Sztoján	4
Auber	5
A khedive és a nemzeti párt vezérfeje (arcképesorozat)	6
Tevik, a khedive. Ali Fahmi bej. Serif	7
pasa. Ahmed Arabi pasa. Abdullah Helmi	8
pasa. Fahri pasa	9
Barbányi Mária mint „Makrancosnő”	10
I. Milán király	11
Viktor-Emil tábornok	12
Siklóssy Antal király	13
Konstantin Miklós nagyherceg	14
Longfellow	15
Veressagyn Vazul	16
Fröbel Frigyes	17
Darwin	18
Giers Miklós, az új orosz külügyminiszter	19
Liszkó Emília	20
Sir John Spencer, Irland alkirálya	21
Overdahl lord, Irland megyeközi miniszter	22
Bourke, a megyeközi államtitár	23
Garibaldi József (1862.)	24
Arabi pasa	25
Pastur	26
Dervis pasa	27
Seymour tengernagy	28
Steinitz	29
Winaver	30
Dueler	31
A konstantinápolyi konferencia (arcképesorozat): Szaid pasa, Asszim pasa, Dufferin lord, Nollis marquis, Corti gróf, Calice báró, Hatfeld báró, Onon	32
Tolstoj orosz belügyminiszter	33
Az angol sereg vezére az egyiptomi hadjáratban (arcképesorozat): William Earle vezérőrnagy, Connaught herceg vezérőrnagy, Willis tábornok, Sir Archibald Alison vezérőrnagy, Sir John Aitchison tábornok, tábornok és alvezér, Sir Garnet Wolseley tábornok, fővezér, Sir Edward Hamley tábornok, Sir Evelyn Wood vezérőrnagy	34
Tua Terézina	35
Tegmér Eszajás	36
Li-Hung-csang kínai alkirály	37
Brazza gróf, az afrikai utazó	38
Emine hercegnő, Tevik egyiptomi alkirály neje	39
Ravennai trinitárius, rendkívüli követ Madagaszkárról	40
Ramaniraka, alkövet Madagaszkárról	41
Blanc Lajos	42

II. Műtárgyak.

Szám	Szám
Angyalcsináló. (Baditz Ottónak a „Vasárnapi Ujság” számára készített rajza)	1
Angyalcsináló. (Baditz Ottó festményének vázlata)	2
A hameln patkányvesztő: „A polgármester szép, fiatal leánya kiterjesztett kezekkel, szellemült arccal ment a varázspatkányt”	3
Arisztó „Orjongo Roland”-jának díszkádájából: „Szörnyen figyelt az őz barát a szóra.” (Doré rajza)	4
A harang. (Litzemayer Sándor két rajza Schiller költeményéhez)	5
A korán-olvasó. (Gentz V. festménye)	6
Krisztus Pálus előtt. (Munkácsy Mihály festménye)	7
A siralomház. (Munkácsy Mihály festménye)	8
Két család. (Munkácsy Mihály festménye)	9
Műteremben. (Munkácsy Mihály festménye)	10
A könyvtáras kalauzál: Temesvári Pelbart barát „Sermones pomerit de sanctis” című munkájának címkepe	11
A gyulafehérvári arany evangélium (Codex aureus) első nagy címkepe	12
A legyőzött. Telics erdő átadása után (Veressagyn festménye)	13
Pilátus. (Munkácsy Krisztus-képének részlete)	14
A Sípka-szorosán minden csendes. (Velezényi festménye)	15
Gyere haza édes anyám. (Zichy Mihály rajza)	16
Választói értekezet. (Temple János festménye)	17
Szarvas az erdőben. (Br. Örczy Béla rajza)	18
Domborművek a borsai kastély emléktábláján. (Huszár Adolf mintája után)	19
Huszár Adolf	20
A Hortobágy. (Tolgyessy Árpád rajza)	21
Huszár Adolf műterme	22
Az Arany-alumból: Császári kor. (Thon Mór rajza)	23
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	24
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	25
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	26
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	27
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	28
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	29
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	30
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	31
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	32
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	33
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	34
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	35
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	36
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	37
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	38
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	39
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	40
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	41
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	42
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	43
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	44
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	45
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	46
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	47
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	48
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	49
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	50
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	51
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	52
A műcsarnok kiállításából: „Fél a babas” Szobornak Zala Györgytől	53

III. Táj- és uti képek, épületrajzok.

a) Hazaiak.

Szám	Szám
Déva vára	1
Horvátországból: 1. Galdovo. 2. A capragi vár. 3. Resnki parasztház. 4. Részlet Zag-rárból. 5. Odrai parasztház. 6. Az érsek nyaralója Maximárból	2
A belső-képek a XVIII. században	3
A magyar tud. akadémiája palotája (vignette)	4
Finme	5
Képek a szigetről: Sarokvilla a baloldali. 1. Kőintézetek csoportja. Kínai tornyos villa. Weninger-villa. A két utolsó villa a jobboldali. Fakh-féle villa. (Doré rajza)	6
II. Rákóczi Ferenc szülőháza Borsiban	7
Életrajza a borsai kastélyon	8
Bajcs, a hercegprímás nyaralója	9
A Zenogató a Retyezátnak. (Melka Vincez rajza)	10
Az őralja-boldogfalvi kastély. (Doré Mór fényképe után rajz. Doré T.)	11
Az alsóthúdi vár kápolna belseje	12
Az alsóthúdi vár kápolnájából: 1. László harang. a kápolna bejárata előtt. 2. A László harang disztiméne. 3. A József harang disztiméne. 4. A József harang disztiméne. 5. A József harang disztiméne. 6. A József harang disztiméne	13
Az alsóthúdi vár kápolna belseje	14
A belső-képek a XVIII. században	15
A magyar tud. akadémiája palotája (vignette)	16
Finme	17
Képek a szigetről: Sarokvilla a baloldali. 1. Kőintézetek csoportja. Kínai tornyos villa. Weninger-villa. A két utolsó villa a jobboldali. Fakh-féle villa. (Doré rajza)	18
II. Rákóczi Ferenc szülőháza Borsiban	19
Életrajza a borsai kastélyon	20
Bajcs, a hercegprímás nyaralója	21
A Zenogató a Retyezátnak. (Melka Vincez rajza)	22
Az őralja-boldogfalvi kastély. (Doré Mór fényképe után rajz. Doré T.)	23
Az alsóthúdi vár kápolna belseje	24
Az alsóthúdi vár kápolnájából: 1. László harang. a kápolna bejárata előtt. 2. A László harang disztiméne. 3. A József harang disztiméne. 4. A József harang disztiméne. 5. A József harang disztiméne. 6. A József harang disztiméne	25
Az alsóthúdi vár kápolna belseje	26
A belső-képek a XVIII. században	27
A magyar tud. akadémiája palotája (vignette)	28
Finme	29
Képek a szigetről: Sarokvilla a baloldali. 1. Kőintézetek csoportja. Kínai tornyos villa. Weninger-villa. A két utolsó villa a jobboldali. Fakh-féle villa. (Doré rajza)	30
II. Rákóczi Ferenc szülőháza Borsiban	31
Életrajza a borsai kastélyon	32
Bajcs, a hercegprímás nyaralója	33
A Zenogató a Retyezátnak. (Melka Vincez rajza)	34
Az őralja-boldogfalvi kastély. (Doré Mór fényképe után rajz. Doré T.)	35
Az alsóthúdi vár kápolna belseje	36
Az alsóthúdi vár kápolnájából: 1. László harang. a kápolna bejárata előtt. 2. A László harang disztiméne. 3. A József harang disztiméne. 4. A József harang disztiméne. 5. A József harang disztiméne. 6. A József harang disztiméne	37
Az alsóthúdi vár kápolna belseje	38
A belső-képek a XVIII. században	39
A magyar tud. akadémiája palotája (vignette)	40
Finme	41
Képek a szigetről: Sarokvilla a baloldali. 1. Kőintézetek csoportja. Kínai tornyos villa. Weninger-villa. A két utolsó villa a jobboldali. Fakh-féle villa. (Doré rajza)	42
II. Rákóczi Ferenc szülőháza Borsiban	43
Életrajza a borsai kastélyon	44
Bajcs, a hercegprímás nyaralója	45
A Zenogató a Retyezátnak. (Melka Vincez rajza)	46
Az őralja-boldogfalvi kastély. (Doré Mór fényképe után rajz. Doré T.)	47
Az alsóthúdi vár kápolna belseje	48
Az alsóthúdi vár kápolnájából: 1. László harang. a kápolna bejárata előtt. 2. A László harang disztiméne. 3. A József harang disztiméne. 4. A József harang disztiméne. 5. A József harang disztiméne. 6. A József harang disztiméne	49
Az alsóthúdi vár kápolna belseje	50
A belső-képek a XVIII. században	51
A magyar tud. akadémiája palotája (vignette)	52
Finme	53

b) Külföldiek.

Szám	Szám
Kovácses Sztoján	4
Auber	5
A khedive és a nemzeti párt vezérfeje (arcképesorozat)	6
Tevik, a khedive. Ali Fahmi bej. Serif	7
pasa. Ahmed Arabi pasa. Abdullah Helmi	8
pasa. Fahri pasa	9
Barbányi Mária mint „Makrancosnő”	10
I. Milán király	11
Viktor-Emil tábornok	12
Siklóssy Antal király	13
Konstantin Miklós nagyherceg	14
Longfellow	15
Veressagyn Vazul	16
Fröbel Frigyes	17
Darwin	18
Giers Miklós, az új orosz külügyminiszter	19
Liszkó Emília	20
Sir John Spencer, Irland alkirálya	21
Overdahl lord, Irland megyeközi miniszter	22
Bourke, a megyeközi államtitár	23
Garibaldi József (1862.)	24
Arabi pasa	25
Pastur	26
Dervis pasa	27
Seymour tengernagy	28
Steinitz	29
Winaver	30
Dueler	31
A konstantinápolyi konferencia (arcképesorozat): Szaid pasa, Asszim pasa, Dufferin lord, Nollis marquis, Corti gróf, Calice báró, Hatfeld báró, Onon	32
Tolstoj orosz belügyminiszter	33
Az angol sereg vezére az egyiptomi hadjáratban (arcképesorozat): William Earle vezérőrnagy, Connaught herceg vezérőrnagy, Willis tábornok, Sir Archibald Alison vezérőrnagy, Sir John Aitchison tábornok, tábornok és alvezér, Sir Garnet Wolseley tábornok, fővezér, Sir Edward Hamley tábornok, Sir Evelyn Wood vezérőrnagy	34
Tua Terézina	35
Tegmér Eszajás	36
Li-Hung-csang kínai alkirály	37
Brazza gróf, az afrikai utazó	38
Emine hercegnő, Tevik egyiptomi alkirály neje	39
Ravennai trinitárius, rendkívüli követ Madagaszkárról	40
Ramaniraka, alkövet Madagaszkárról	41
Blanc Lajos	42

V. Népviselet, genréképek.

a) Hazaiak.

3	A magyarok eredete (Vámbéry könyvéből)	631	P. Szathmáry
4	A magyarok állam-alkotása. Vámbéry „A magyarok eredete” című művéből	631	Gyermek történet
5	A Petőfi-szobor leleplezése. — a —	661	náry Károly
6	A hol Petőfi esett (2 kép.). Rotzsch Károly	662	A Nemes Biró
7	Vadászat egykor és most. Vajda János	678	A zarándok és a népmese, Orsi
8			A hóvirág, El
9			Sándor után
10			A drága nádszál
11			zolta K. T. K.
12	2. Elbeszélések, genreképek.		Éltető és Kárla
13	Recepe, Rajz. Y. R.	3,	Ugyes-bajok
14	A hameleni patkányvadász (képpel) — a —	9	Egy szegény em
15	Péri lányok sző hajjáról (két képpel). Mik		sády a XVII.
16	szedt Kálmán	35	rolly
17	Két major regénye (két képpel) Mikszáth		Az ózbak tragéd
18	Kálmán	38	Költmények m
19	A mit az óra beszél. I. II. Bodan József	98	után oroszból
20		51, 66, 82	
21	Egy kétséges ember. Elbeszélés. Tur		
22	genyev Szergejev Iván után orosz eredet		
23	tiből Csapó László	119	
24	Az öreg báróné pemeteje. Történeti beszé	119	
25	tyűs császár korából. P. Szathmáry Ká		
26	roly	162	Ambroszovics Bá
27	A tágas kastélyban. Rajz. Ulley Piroksa	185	ezzer fia
28	Ezsaia's uram. Életrék. Szécsé Béla 178, 194,		Arany János. E
29	211		Balog István. K
30	Soha sem foglak elfeledni. Elbeszélés. Szántó	226	Bartók László. A
31	Kálmán	198	Az erdei kápol
32			A szerzet

4. Élet- és jellemrajzok.

Zrínyi György (arcképpel) Ballagi Aladár	1
Szentkirályi Mór (arcképpel) — d — r	33
Gróf Ischano János (arcképpel) Ballagi Aladár	49
Kovács Sándor (arcképpel)	58
Angyellesi Gábor (arcképpel) — d — r	65
Kertész Károly (arcképpel)	68
Bernáth Zsigmond (arcképpel) — d — r	81
Simon Elek (arcképpel) — d — r	89
Auber (arcképpel) Szenes Átila	97
Barkányi Mária (arcképpel)	117
Munkácsy Mihály (arcképpel és négy képpel)	129
Szkobelew, Ramesender hindu író közleménye	137
Egy múlt századi budai festő (arcképpel)	137
I. Miksa király (arcképpel)	161
Szkobelew tábornokról (arcképpel)	163
Ráth György (arcképpel) Pulszky Ferenc	177
Viktória angol királynő (arcképpel)	179
Keresztessy József (arcképpel) Vajda János	193
Simonyi Ernő (arcképpel)	200
Szarvady Frigyes (arcképpel)	210
Bismarck herceg otthon (kétféle képpel)	214
Longfellow (arcképpel) — d — r	225
Mikszáth Kálmán (arcképpel) Török Kálmán	241
Verecsagin Vaszil (arcképpel és két képpel)	249
Hogy boldogul a magyar ember külföldön (Véky Zsigmondról)	250
Frobel Frigyes (arcképpel) Szék Dömök	257
Darwin (arcképpel)	273
Erzsébet királyné mellszobra — d — r	289
Giers Miklós, az új orosz külügyminiszter (arcképpel)	291
Tóth Lőrincz (arcképpel) Szász Károly	305
Asbóth Lajos (arcképpel)	321
Markusovszky Lajos tr. (arcképpel)	353
Garibaldi (kétféle képpel)	369
Egy angol tudós Károli Csoma Sándorról	376
Angolból György Aladár	382
Képek Garibaldiról (hat képpel)	382
Arabi pasa (arcképpel) — d — r	389
Garibaldi életéből (kétféle képpel)	392
II. Rákóczi Ferenc ifjúságából (három arcképpel és egy képpel) Szalay József	397
Simor János esztergomi bíbornok-érsek (arcképpel) Cs — r	421
Pasteur (arcképpel)	437
Dr. Antal László (arcképpel) Szász Károly	453
Dervis pasa (arcképpel)	458
Seymour tengernagy (arcképpel)	458
Arabi pasa (képpel)	493
Vetter altábornagy (arcképpel)	513
A bécsi sakkverseny főnyerője (kétféle képpel)	513
Dr. Konek Sándor (arcképpel)	525
Gondócs Benek (arcképpel)	533
Szent István (arcképpel)	549
Trefort Ágoston (arcképpel)	581
Tolsztoj orosz belügyminiszter	597
Angol vezérek az egyiptomi hadjáratban (arcképpel)	606
Torma Zsófia (arcképpel)	621
Kossuth Lajos (arcképpel) Vajda János	639
Kossuth legújabb arcképe	647
II. Rákóczi Ferenc (arcképpel) — d — r	647
Csató, mint polémikus, Bólyai Zoltán	646
A Petőfi-szobor készítője (arcképpel és képpel)	669
Gróf Széchenyi Pál (arcképpel)	677
Arany Jánosról (kétféle képpel) Szász Károly	694
Arany János emléktárgya	695
Mária Valéria főhercegnő barátnőjével (arcképpel)	709
Tua Teréz (arcképpel)	717
Almásy Pál (arcképpel)	725
Katona József ifjúsága, Gyulai Pál	727
Tegnérszék (arcképpel)	733
Furugó Odón (arcképpel) — d — r	741
Felkény Munkácsy Flóra (arcképpel)	757
Gróf Wenckheim József-Antal (arcképpel)	773
Ybl Miklós (arcképpel)	789
Witt Ferenc György (arcképpel) II.	797
Az egyiptomi alkirály ura	797
Gregus Ágost (arcképpel)	805
Levél a Vasárnapi Ujság szerkesztőjéhez, Budapest, 1882. december 20. Szász Károly (arcképpel)	825
Blanc Lajos (arcképpel)	845

5. Történelem, régészet és rokortárgyak.

Két pohárkőszobor. Adalékok az alkotmány	1
visztaállításának történetéhez. Rényi Re-	4
zsó	4
Moldva-román könyörgő küldetés a di-	19
vánál ötven év előtt.	19
A magyar államviszonyok ezer évfordulója.	38
Héke Lajos	38
Egy irodalmi tévedés helyreigazítása. Thuri	44
Etele	44
Pályázat a pesti egyetemi tanszékre a múlt	54
század végén	54
A magyar hírlapirodalom 1882-ben. Idősb	73
Szinyey József	73
Az avar gyökök. Héke Lajos	83
Magyarország néprajza a X.—XV. századok-	115
ban. Héke Lajos	115
Három ezer éves mumiák. I. II. (7 képpel) 103	115
Jókai Mór munkássága a pápai ifjúsági ön-	105
képző körben. Thuri Etele	105
Bartók János Béla éri éresek beszéde Szei-	121
tovszky herceg grófjának jubileumán. Közl	121
Rémek K. Nándor	121
Petőfi atyja mint szabadságharcos. Potem-	170
kin Alfonz elbeszélése után Közl Eger-	170
rádi P. Odón	170
Az Elzevirek	183
Tünetesről. 1849. augusztus vége és szeptem-	186
ber eleje. Fekete	186
Adalékok az emigráció érméi és pénzjei	201
történetéhez (képpel). Reiner János	201
Osztrák-magyar uralkodói látogatás Turin-	234
ban	234

7. Általános nép- és országisme.

Jeruzsálemből (kétféle képpel)	26
Meydum gúlaja (képpel)	41
Szent-pétervári képek (képesoportozattal)	58
Vranduk vára Boszniában (képpel)	70
Ynkatanai régiségek (képpel)	70
Az orosz népből (3 képpel)	86
A Korin-olvasó (képpel) Vámbéry Armin	101
Farsangi ünnepek a jelen Szent-Pétervárt	119
Királynéknak lakása Angliában (három képpel)	137
Délsláv országokból (három képpel)	153
Szabériai képek (képpel)	153
Dalmát bán (képpel)	171
A dél-dalmáciai felkeltés színhelyéről (kétféle képpel)	182
Konstantinóvics Miklós orosz nagyherceg és	185
1879. évi utazása (arcképpel) Ramesender	185
Arany János	185
A román király nyaralója Sinajában (képpel)	214
A mekkai bűnözők helye (képpel)	214
Tunisi zsidók (kétféle képpel)	230
Krokodilok barlangja Máltaon	248
Palermo városa és környéke (képpel)	260
A dalmáciai harezter képe (képpel)	263
Hercegovina fővárosa (képpel)	264
Úti képek Oroszországból (54 képpel) Tisot-	293
293, 313, 345, 361, 381, 411, 429,	293
440, 461, 478.	293
Czettinye, Montenegro fővárosa (képpel)	278
Irland fővárosából (kétféle képpel) Tisot-	310
György Aladár	310

8. Természettudomány, ipar, kereskedelem és rokon.

A színházak csodái (3 képpel)	10
Látásbeli káprázatok (7 ábrával)	22
Vasut és Néva folyó jégén (képpel)	35
A földi giliszták munkássága	54
Az időjárás Amerikában. I. II. (kétféle képpel)	57
H. P.	57
A galambposta	102
Egy éjszaka	106
A villamos táviró és az állatok. Dr. Luby	136
Gyula	136
Kertészeti villamos-ség segélyével	154
A tenger alatti vasut Anglia és Francia-	166
ország között (három képpel)	171
Az audiphonról. Dr. Luby Gyula	182
Mézők hangjai. Legújabb entomológiai ku-	231
tatások. Dr. Darcsy Mór	250
A mentő hajók veszedelme (képpel)	250
Gyermek-méreg (képpel) Dr. Luby Gyula	265
Automata gépek	266
Uj találmányok: A fényképező pnska. Elek-	281
tróvics vasut (kétféle képpel)	281
A vándor lapok (kétféle képpel)	282
Méddig tart az élet?	291
A május 17-ki napfogyatkozás (képpel)	330
A betegségek életkor szerinti statisztikája.	338
Dr. Luby Gyula	338
Az új amerikai narkotikus szar	431
Az órák mozgó gépek történetéhez.	431
Élelmiszer a gyomorban. Egy magyar ter-	455
mesztbuvár észlelése	455
A csigák életéből (11 képpel) Hazy Gyula	488
488, 537	488
A rajzoló-gyártás Amerikában	523
Vannak-e a meteorokban állati maradvá-	524
nyok (8 ábrával)	574
Válami a villámokról (öt képpel)	602
Az eddigi legvilágító torony (8 képpel)	605
Költözés a világító toronyra (képpel)	620
Élelmiszer a gyomorban (három képpel)	635
A halászat különböző módjai (7 képpel)	653
Az élelmiszer a gyomorban és a más világok napján	670
A rovarok lélektanához. (Uj adatok) Dr. Dar-	683
csy Mór	683
A látható ástók (képpel)	685
A Nilus mentén csatornák (képpel)	685
A Nilus mentén Kairóban (képpel)	685
A meghalásról I. II.	718
A Venus átmenetéről december 6-án (tér-	779
képpel) Hoisy Pál	779
A gondolat ellessése	795
Egy atlanti Vénusz-expedíció (kétféle képpel)	848
Látásbeli káprázatok (4 képpel)	854

9. Tárcacizikkek, napi érdekű közlemények, vegyesek.

Az új évi közlések történetéből	10
A felesér (képpel)	39
Tánczórán. Farsangi kép (képpel)	72
Schiller „Harang-énekéből” (kétféle képpel)	86
Az éri hál (6 képpel)	105
A Jósztók (képpel) Fraty Árpád	121
Az országos könyvtárlátás (kétféle képpel)	169
Szidecsky Lajos	169
Elmerlve (képpel)	182
A gyermek-kórházban (képpel)	202
Elhagyott gyermekek ápolása Párisban (négy képpel)	230
Hogy terem a cigány nótá? (képpel) Fraty	233
Árpád	233
Pilatus. Munkácsy Krisztus képének részlete	246
Jumbo elutazása Amerikába (három képpel)	251
Egy nap Bani-Humyadon. Gerando Átila	279
Megegyeztetett történetek	294
Loisset Emilin (arcképpel)	297
A kengyelűt (képpel)	329
Kávéházak, mint a mértékletesség terjesztői	340
Az erdő nyírón. Vajda János	362
Szamojed család Budapestén	443
A kik elűntek. K. T. K.	445

10. Eredeti levelezések.

Levél Romániából. Bukarest, 1882. január 7.	91
R. I.	91
Levél Romániából. Bukarest, 1882. február	122
14. R. I.	122
Magyar színesek Amerikában. Boston, 1882.	172
február 2-án. Balcz Andor	172
Egy magyar ember levele Ausztriából.	342
I. Varatah (Mount-Bischoff), 1882. márcz.	342
12-én, 327. — II. Varatah (Mount-Bischoff),	342
1882. márcz. 15-én.	342
Magyar ember Kínában. Furugó Odón le-	468
velel Pekingből 1881. decz. 11. és 1882.	468
márcz. 19.	468
Kínából hazafelé. I. Yokohama (Japán),	558
1882. június 13. II. Csöndes-Oceán.	558
„Gaelic” gőzös, 1882. június 28. (Északi	558
szélesség 44° 34', keleti hosszúság 162° 02').	558
III. Csöndes-Oceán „Gaelic” gőzös, 1882.	558
július 1-je (másodszor). (Északi szélesség	558
47° 43', nyugati hosszúság 173° 37').	558
IV. New-York, 1882. július 26. V. Atlanti	558
oceán. „Germanic” gőzös, 1882. augusztus	558
6. Furugó Odón.	558
Közlönyek Romániában. Fokszai, 1882.	703
október 1. II.	703
A Duna-torkolatban. Szulina, okt. 26. Feri	750

Külföldi előfizetők: Vasárnapi Ujság és 1 egész évre 8 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 évfolyam 4 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 évfolyam 4 *
Külföldi előfizetők: Vasárnapi Ujság és 1 egész évre 8 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 évfolyam 4 *

1-ső szám 1882. BUDAPEST, JANUÁR 1. XXIX. évfolyam.

horvát bajnokok csapatosan mennek, nem a Száva melléke, hová tulajdon érdekek vonzanak, hanem a felső Duna, az Elbe és Moldva partjaira.

Zrínyi e válságok közepette, 1622-ben alig 25 éves korában, horvát bárná választott. Természetes vezetője levén odahaza a tartomány védelmének, feladatát teljesíti oly bravúrral, mint soha senki ő előtte. Még sem hagyják meg azon a helyen, melyre termett, hanem belesoradják a nagy politikába, s nyugatra rendelik, midőn Wallenstein magára vállalta, hogy a császár leáldozott tekintélyét helyreállítja a birodalomban.

Zrinvi gróf Zrínyi György 1597 körül született. Atyja, szintén György, tárnokmester, anyja gróf Stubenberg Zsófia volt. A korán fejlődő gyermek gondos nevelésben részesült, műveltségre tett szert, melyet rendkívüli mértékben emelt vele született szeretetreméltósága. Maga a császár is örömet látta környezetében, s rokavadasztatán az ifjú gróf bebizonyította, hogy kitűnő sportsman.

Legénysorba növe, megházasodik. Nőül veszi Széchy Magdolnát, kitől két gyermeke születik: Miklós a költő az egyik, Péter a másik, kiről mint egy nagy összeesküvés martirjáról szól az emlékezet.

Az, hogy családos emberre lett, épen nem gátolta a honáért való vitézkedésben. Mert a Zrínyi család érdekeit bajos lett volna külön választani a haza érdekétől. Összes birtokai a török hódoltság torkában feküdtek, s valahányszor tulajdon jószágát védelmezte, egyszersmind határvédelem szolgálatát teljesített Magyarország jövőjéért.

A Zrínyi család kebelében fröl-fira, nemzedékről-nemzedékre száll a török elleni fenevetlen gyűlölet. György urfi is, mint száz év óta családjának minden tagja, a török elleni apróbb harcokban edzi erejét. Mig azonban ősi hagyományképen folytatja az élet-halál üstát a törökkel, azalatt nyugaton nagy változás áll be a politikai viszonyokban. A császár a török háborúkban beállott szünetet a birodalom vallásügyeinek rendezésére használja föl. Ezzel az európai hadjáratok fészke helye hazánk területéről Németországba tétetik át. Megered a harmincz éves háború, s ettől fogva a

ZRINYI GYÖRGY.

Azok közé tartozott, kiknek életeleme a rendkívüli munka. Eddig csak török határszéli esetekben vitézkedhetett. Most alkalma nyílt ország-világ előtt fejteni ki katonai erejét.

Hozzájárul mindezekhez, hogy Zrínyi protestánsnak született s csak a minap térte át aranyosú Pázmány Péter a katolicizmusra, melynek, mint a konvertiták általában, ő is egyszerre rajongó pártja lett. Muraközben csak az imént verte ki a prédikátorokat, s most örömmel támogatja a császár nagyszabású, de hasonló politikáját.

Wallenstein, a császár fővezére, nagynevű családok ivadékaik mindig örömet látta seregében, s kegyeivel halmozta el. Volt oka rá: nagy hadseregében ez volt az egyetlen, igen gyérén képviselt elem, mely nem tisztán pénzért, hanem becsületért vitézkedett.

Zrínyi ajánlatáról értesülvén, örömmel írja ipának: «Szívemből örvendek rajta, hogy Zrínyi gróf horvátjaival ki akar jönni a birodalomba, kérem uram, minél hamarabb üsse nyélbe a dolgot, s neveztesse ki az összes könnyű lovas-ság főnökévé.»

A báni dandár, mely két horvát karabélyos lovas ezredből állott, gyorsan készülődött. Egy lovas ezred létszáma akkoriban 500 ember, minden ezred öt seregbe vagyis századba volt osztva, melyek közül az elsőnek parancsnoka az ezredes, a többi négynek egy-egy hadnagy. Zrínyi hadnagjai Bakács Párkás, Dovolich György, Eörsi Zsigmond és Mikulics László, vén katonák, kipróbált jó vitézek voltak. Dandára másik ezrednek vezénylő parancsnoka Orchoezi Ferencz, ki szintén 500 karabélyost vezetett a báni zászlók alá.

A báni dandár 1626. ápril havában Kőszegen *mustra* alá vétetvén, Sopron, Bécs és Csehországban keresztül Wallenstein ascherslebeni táborába ment, hova június 8-án érkezett meg. A friedlandi herceg most már szemtől szembe láthatta Zrínyit, kit, tekintettel báni méltóságára s európai híri nagy családjára, vaktában, mielőtt megismerte volna, kinevezetett összes könnyű lovas-ság vezérévé. 28 éves ifjú ilyenforma megisztetetésben az ő részéről sohasem részesült, s most is a mint meglátja Zrínyit, azonnal intézkedik, hogy «Zrínyi grófnak csak a czime legyen ezredes, s a könnyű lovas-ság főnöke».

Pethő Gergely szerint az ifjú bái mint «Bolestáner (t. i. Wallenstein) herceg mellé ment, ez esztendőben mind mellette hadakozott». Az Elbe vonalától a Morvái, hol «előjáróhad», hol «utójáróhad» gyanánt, mindig a főszereplőnek vannak Zrínyi lovasai; együtt szálguldanak Wallensteinnek Mansfeldet kergető seregével.

Ez az eszevesztett hajszu, páratlan ama kor hadi történelmében. Zrínyi karabélyosai igen gyakran egy nap alatt hegyen-völgyön, lápok hidasain keresztül öt mérföldet lovagolnak, holott a friedlandi herceg lovaságának érvényben lévő «Wallenstein'sche Reiterrecht» legfőlegb négy mérföldnyi lovaglásra kötelezte a lovas-ságot. De a nagy erőfeszítést igazolhatta ama stratégiai indok, hogy Wallenstein minden áron meg a Kárpátok szorosainál akart volna elébe vágni Mansfeldnek, s az üldözöttet ott akarta fegyverletételre szorítani.

Szept. 6-án Magyar-Bródra ér a császári hadsereg, s ezzel vége szakad a rohanásnak. Mansfeld ugyanaz nap kél át a Kárpátokon. Az egész hadjárat czélját téveszté, füstbe ment. Wallenstein erről értesülve, hadi tanácsba gyűjti vezéreit, s ott azt pengeti, hogy most már csak az udvart kell serkentetni — békekötésre.

A friedlandi herceg e miatt keményen összetűzött a békét ellenző Zrínyivel és Schlickkel. Wallenstein kevés beszédű, mogorva, zárkózott jellem; nála összezördülés alatt nem lehet egyszerű feleselést érteni. A kivel ő összekocszon, azzal ugyan rövid uton szokott elbánni. Már mint diák famulusát, később mint ezredes, tulajdon alezredesét tisztán ily okokból egyszerűen leszurta.

Zrínyivel, az önálló csapatparancsnokkal, a rengeteg vagyonu horvát bálnal, a legkedveltebb magyar zászlós urral, éppen Magyarország kapujánál katonai és politikai indokokból egyaránt nem bántathatott el oly könnyű szerrel. De azonnal éreztethette vele bizalmatlanságát. Míg

ő nehéz lovaságának Érsekújvárra megy, Zrínyi könnyű lovaságát Vág-Ujhelyen hagyta hátra.

Zrínyi dandárának hátvédül rendelése, legelső intézkedése volt Wallensteinnek Magyarországon. Híre futamodék a dolognak, s a királypárti magyarok felháborodnak a fővezér esztelenségén, ki Bethlen könnyű lovaságával szemben nehéz vérteseivel akar boldogulni. Sennyei püspök és korlátnok így ír ez ügyben szept. 7-én a nádorhoz: «Soha nem láttam olyan dolgot, hogy Zrínyi uram hadát mindenütt legutól jártassa az herezeg (t. i. Wallenstein). Hiszen annak kellene nyelvet fogni, élest és egyéb szükségét hajtani. Elhagyja nagyságod, hogy szintén úgy félek én annak az embernek dolgaitól, mint Mansfeldtől, vagy tiszser jobban.»¹ Annyi bizonyos, hogy nemcsak Zrínyi és Sennyei, hanem minden magyar, Esterházy, Kemény János, Ráttkay, Pethő: Wallenstein a legtehetségtelegb s legvadabb hadvezérnek tartják, ki valaha Magyarországot földjét tiporta.

Mialatt azonban Zrínyi Vág-Ujhelyen vesztegel, Nyitra megye halmos vidékein ismét megnyílt a «németek koporsója». Wallenstein seregét éhínség és dögihalál tizedelte, s végpusztulással fenyegette Mansfeld, a weimári herceg, Bethlen Gábor és a budai pasa seregének valószínű egyesülése.

Csak az emetheti meg a végromlástól, ha lerendeli Zrínyi horvátjait. Vágtatva jö a horvát dandár, s szept. 26-án Érsekújvárra ér, hol lova farára szedi föl Wallenstein kimerült Lanzknechtjeit, muskétáikat, s úgy megy velök a Nógrádot ostromló törökre.

Zrínyi Nagy-Oroszi mellett előrsi csatába keveredik a pogánynyal. Hűbérurak szokásaként serege élén vitézkedvén, a csetepaté végeztével egy sajátkezüleg levágott töröknek vértől csepögő tar fejét ragadja kezébe, Wallensteinhoz száguld, s annak e szavakkal veti lábaihoz a véres koponyát: «Igy keil — úgy mond — elbánni a császár ellenségeivel, ez a módja a diadal kivívásának!»

A herceg ismeretes megvető, vörös sértő modorában felvállról válaszol: «Láttam én már életemben elég levágott török főt.»

— «Látni eleget láthatott, de maga ugyan egyet sem vágott le!» vágta vissza a hevesvéri bái, ki a hadvezér értékét a huszáros bátorságban kereste, s a szerint mérlegelte.

Másnap, okt. 1-sején, Drégely-Palánk alatt Wallenstein hadi tanácsba hívja valamennyi önálló csapatparancsnokát. Ismét a visszavonulás mellett nyilatkozik a fővezér, míg ellenben a magyarok, főképp Zrínyi és Esterházy, arra sarkallják, hogy itt az idő Bethlen és a török tönkre verésére. Az ég szerelmére kéri, ne szalaszsa el a kedvező alkalmat.

Heves jelenet következett. Wallenstein sokasos durva, dolyfős és szúrós modorában válaszolt. Mit osztogat neki tanácsokat Horvátország urfi bájja? Jobban tudja ő mi a teendője. Ezennel halálos büntetés terhe alatt meghagyja, hogy tilos a portyázás, s ha a zugulódó Zrínyi parancsa ellen merészelné cselekedni, példát mutat rajta s felköteti a legelső fára!

Az önféjű generálissimus nem hajt ezután a magyarok rimánkodására, hanem még aznap hamis jelentést küld az udvari hadi tanácsnak Bethlen és a török megutamatodásáról² s visszamegy Ujvárra. Zrínyi ezredét pedig, midőn Pozsonyba ér, fölösztalta.

Pár nap múlva, decz. 18-án, Zrínyi György megbetegedik s «virágzó idejében, 28 éves korában» Pozsonyban, Pázmány Péter palotájában hirtelen meghalt. A magyarság körében ép oly gyorsan terjed el a hír, hogy Wallenstein a gyilkosa.

Megemlékeztek a magyar-bródi és a drégely-palánki jelenetről, valamint arról, hogy a végső visszavonuláskor, Esterházy nádorral együtt, ismét nyíltan vádolta Zrínyi a generálisszimust, hogy «nem ért a hadvezetéshez».

A vezérek közt kitört villongás ismerete méltán felkölthette a magyarságban azt a gyanut, hogy az általuk imádásig szeretett dalás ifjú bái gyilkosa más nem lehetett, mint a gyűlölt Wallenstein, ki, az egykoru Ráttkay sze-

rint, esküdt ellenségét megmérgezett retekekkel tette volna el láb alól.

Khevenhiller szintén egész biztosággal állítja, hogy Zrínyit a herceg megverte meg. Leuker bajor követ 1626. decz. 23-án ugyanily értelemben küldi eredeti jelentését Miksa bajor választóhoz: «nem akarom hinni, — így végzi eladását — de a ki ezt a magyaroknak ki tudná verni a fejéből, az lenne még csak a szónok!»

Annyi bizonyos, hogy a mint a németeknél Galgensteiner volt a Wallenstein gunyveve, úgy nálunk közönségesen csak *Höhér hercegné* neveztek. És e cím megszerzéséhez, pusztító hadjáratain kívül, főleg azzal járult, hogy ország-szerte őt tartották Zrínyi gyilkosának.

A halálra vált ifjú hőst koporsóba zárva vitték le Csáktornyára, a paulinusok Szent-Illonáról nevezett szentegyháza sírboltjába. Oda temették ősei mellé.

Emlékét azóta sem bolygatta senki! Meltán kérdezhetjük, mi az oka, hogy erről a vitézi erényekkel tündöklő férfiról úgy megelégedett tulajdon nemzete?

Szerintünk az, hogy oly korban élt, midőn a huszáros bátorság, mely Zrínyi rövid életének legjellemzőbb vonása, oly mindennapi jelenség volt, hogy egymagában véve nem látszott elegendő oknak a tömegből való kiemelkedésre, s Zrínyi György fiatalabban halt el, hogy sem egyéb erényeit is kifejezhette volna. Dalás alakja észrevétlenül tünt el Bethlen, Pázmány, Esterházy s a szellemi harc egyéb nagy athlétái mögött, kik a közfigyelmet lekötötték.

BALLAGI ALADÁR.

AZ ÖRSZEM.

Távoli földön, idegen tájon,
Sziklán áll őrt egy ifjú vitéz,
Oly bús az ég is — könyje hull fájón —
Lankad az őrész, lángja kivész.

Elnéz a sűrű, fénytelen éjbe.
Hűs eső csókolja — édes a csók.
Hona felől jött, ott szállt a légbé,
Álmot hozott rá — Itthon vagyok!

Látja a házat, szép deli hűgát,
Öleli anyját: «Édes anyám!
Látod, nem hoztam szegyet, se bűt rád!»
Fa, virág köszönti, vig dal a fán.

És jön a kedves... Kéjteli álom!
Fürtibe mirtusz... «Szerelmesem!
Oh ezt a percet mióta várom!
Az Urnak szent neve áldva legyen!»

Hő ölelések, csók, csevegés közt
Múlik perc, óra, múlik a nap.
Az egész világ szüneti fényt ől,
Megáldja őket szülei s a pap.

Váltakozik álma... Bús lány nyomában
Halovány özvegy, árva zokog.
Sok idegen hős, bús siri ágyon
Életre kél — nincs rajtok mocok.

S szólanak rendre: «Szép jegyesemre
Golyót eresztél!» — «Férjét, apát
Gyilkoltál!» ságják vádjaik egyre...
Fegyver-tűz csillan a bús éjen át.

Rohan az ellen — eltűn az álom...
Helyén az őrszem állva marad.
Búske szívére kétegy száll fájón,
Érzi: azoknak ölni szabad.

Ők hazát védnek. Tűzhelyök csöndjét.
— Oh édes, szeretett, drága haza!
Egyik elhagyta anyját, más nőjét,
Hányat sirat honn, ős, hug, ara!

S ott áll az ifjú, szemben a tűzzel,
Karja lelankad, béna marad.
Halkan susogja: «Igazság, jőjj el,
Legyen minden nép s földje — szabad!»

Feledi anyját, fiatal hűgát,
Kedveséhez sines búcsu-szava.
Csak egy áldást súg, mikor leszárad:
«Légy szabad imádot drága haza!»

SZABÓ SÁNDOR.

RECIPE.

— RAJZ. —

«T. ez. YR urnak Székszélen.»
«Nagyságos YR urnak Székszélen.»
Mindkettőt egyszerre hozta a postás.

Vajjon mi baja lehet az én szép öcsémnek és még szebb hugomnak, hogy nem férnek meg ketten egy levélben? Mi szükség nekik egy jó kíváratért külön öt krajczárokat fizetni, mikor a jó kíváratok nem esnek fölemelt bélyegilleték alá? Jóravaló ember, ha egész esztendőn át tékozol is, de az év végén észére tér, ők meg éppen ilyenkor szórják az 5 krajczárokat? No, kedves fiaim, nektek sem lesz kétemeletes házatok Budapesten!

De hátha nem is ők írták?

Nem, az lehetetlen volna. Ilyen kaligrafia nines több a négy folyam öntözte téreken, csak az én Váczi Mihály öcsémnek.

Másfelől pedig olyan szép betűket a világon sem vet asszony, mint az én szép hugom, — betűivel hasonló szép hugom.

Azt már a törvényszékek is tudják, hogy az én Mihály öcsém az eredeti keresztleveleket feleségével íratja, míg a másodlatokat, melyek az ellenfél kezébe mennek, sajátkezüleg tüskeboronálja. Célzt is ér, mert a bírákat elbájolja a gyöngyírás, és az ellenfelet megsemmisíti a tüskeborona.

Nincs is olyan keresett ügyvéd az egész területen, mint Mihály öcsém. Minden pört megnyer.

De hát mi jóban jár most a két lélek? Lásuk. Minden udvarias ember tudni fogja, hogy a szebbik felet hallgatjuk ki előbb.

«Kedves nagybácsi! Boldog újévet kellene kívánnom, de az én szívemben még a jókívárat is megkeseredik most. Más házba a karácsony békével köszönt be, és az újév boldogsággal virrad, nekem sötét és vigasztalan minden. Nem is panaszkodnám másnak, de kedves nagybácsinak olyan jó szíve van, tudom, hogy részt vesz fájdalmamban. Tanácsoljon, mit tegyek, mert el kell bujdosnom. Kezeit csókolja boldogtalan huga, *Dérházi Dér Rózsa*».

Eddig van.

Hm! Részt vegyek fájdalmában. De melyikben? Hát varázsló cigány vagyok én, hogy az ő kis tenyérékéből ki tudjam olvasni a fájdalmát? Tanácsoljak? Miben? Elbujdosik? Miért? Rózsa, Rózsa! Ha azt ő betűt a nevében oly apróra nem fundáltad volna, most mindjárt tele írnam két képmutató szemecskével, egy pisze orrocskával és egy duzmanes szájacskával, így...

Ugy küldeném vissza, mivel ugyis tudom, hogy csak újévi vendégnek csalogatsz. De én nem vagyok olyan lágyagyu, hogy a te szép szárd mosolygásáért egy napi utat tegyek.

De nini! hiszen a másik lapon folytatása is következik:

«No lám, azt sem tudom, hol az eszem, megírom a levelemet, be is zárom, a nélkül, hogy magamat megértetném. De már most újra nem írom, hanem csak itt folytatom, hogy férjemmel örökre meghasonlottam. *Örökre!* kedves nagybácsi, *örökre*. A vég megváltás csak idő kérdése volna, ha az én jó szüleim még élnének, s lehetne hová elrejtetni szerencsétlen életemet. De így kénytelen vagyok hordozni keresztmet, sirva és titkolva, míg el nem temetnek. Jöjjön, a mint jóhet. A propos! A múlt évben olvastam egy csinos rajzát a *Kereszt*-ről. Azóta is sokszor gondoltam a szegény Bus Péterre, a ki a sok kereszt között addig válogatott, míg utóljára is megint csak azt vette föl, a mit addig hordozott. Az enyémet tudom fel nem vette volna, mert ez három élő tör. Kedves bá-

csi! írjon valamit a *Házi kereszt*-ről is. Hátha ez a gyilkos majd ért belőle valamit. *D. R.*»

Hm! Gyilkos. Hát a gyilkos vajjon mit ír? «Kedves nagybátyám! Nagy élvezettel olvastam önnek (Önnek? Eljha fráter!) *Kereszt* című rajzát a «Vasárnapi Ujság»-ban, de megvallom, a művet nem tartom egésznek. Könnyű beszélni a Vasvégi koma keresztjéről, mert az csak fizikai kereszt. Egy fél láb, vagy akár fél kar, fél szem alig terhebb, a ki már megszokta, mint teszem föl a nagy bajuszu Szűcs György keresztje volt. Szerintem nehezebb volt a Nyaviga szomszédé, mert noha csak egy krétavonásból állott is, de morális kereszt volt. De hát miért nem folytatta tovább? Miért hagyta ki a staurologiájából a nehezét, a *házi keresztet*. Ugy-e bár elhagyta ereje, nem mert hozzá fogni? Ha én volnék a m. tud. akadémiá, ezt a kérdést tűzném ki fényes pályadíj mellett kifejtés végett. Az egész országot, a világot, sőt magát az akadémiát legközelebből érdekelné ez a kérdés. Ne hevertesse azt a nagy tehetségét édes bátyám, tegyen jót az emberiséggel és én velem, hátha ez az asszony magába tér, ha a házi kereszt gyeheennai lángjaitól megvilágítva látja a helyzetet, melyet nekem szivetlenségével teremtet. Mert én három nap óta mérget eszem, mérget iszom, mérget lehelek. Kárhozatra fekszem, pokolra virradok. Most vagyok harmincz esztendő: mi lesz belőlem másik harminczig vagy negyvenig. Ó ez az asszony! *Váczi Mihály s. k.*»

Értem.

Filax beleavatkozott a mosogatásba, mely miatt a cseléd érzékeny oldalán talált. A házi ur viszont a szolgálat talált érzékeny oldalán. E miatt harmat gyűlt a Rózsa szeméi kelyhében. A harmattól az ur elszaladt vadászni, honét még mérgesebben tért haza, mint távozott, s most szobájába zárkózva hallgat mint egy Ásváros király.

Vagy az az ifjabb Váczi Mihály megkötötte magát, hogy ő nem viseli a térdszalag-rendet, mivel külföldi rendjelek viseléséhez királyi engedély kell. És mivel Nani ilyet nem mutathat elő, a kövér lábacska által homlokon találtatik, a mi Náninak nem fáj ugyan szerfölött, de azért lármát csap. Erre megjelen ő felsége, s egy léniácskával az ifjú ur nemesebb részére csatantja a királyi engedélyt. A csattanásra ajtó nyílik, Rózsa nyílik, s az eljáró kezét megakadályozza további mőködésében. Ő felségével egyet fordul a világ, földhöz csapja a léniát mint egy Akhilles, hogy nevelje hát Rózsa a kölyköt a maga fejére, kapja a puskáját, szalad világáig, honnét csak késő este tér haza, akkor is szobájába zárkózik, felfelé fordul, nem eszik, nem iszik három napig mint egy Ákháb.

Ismét a szomszédbeli tyukok rákapnak Mihály öcsém hónapos számoczára, kivagdálják a törpe karfioljait, kikaparják a csiperke gombáit. Sok türelmes figyelmeztetés után Mihály ur közbük dupláz nevezetes eredménytel: kettő mauztód, kettő nehéz sebesült, egy cizmer-kakasnak tarját furja keresztül a sörét. A halottak és sebesültek eltakarítása iránti intézkedés az ellenségnek megengedettik, de a szomszéd-asszony visszaizen, hogy nem az övéi. Nyilván a tekintetes asszony majorságából valók. A fekete kakas Rózsa karjain bágydattan hajtja alá koronás fejét, mint egy vörz lovag a «Magszabadított Jeruzsálem»-ben. Rózsa nem szól semmit, mely malicezia Mihály urat végleg kihozza sodrából. Öldöklő tekintetet vet a titkon vigyorgó szolgálóra, és egyszersmind mennydörgő itéletet mond a tyukokat felügyelet nélkül nevelő női gondatlanságra, puskát ragad, rohan a fenyérek, késő este haza jön fáradtan mintegy fészau, — már mint csupa szőr a derékon lőtt nyulak-

tól, melyeket kimélet nélkül vet a folyosó kövezetére. Ne, itt vannak a tyukjaid! Ezt nem mondja, csak gondolja, azután elvonul mintegy Illés próféta a maga barlangjába. Hívják vacsorára, hívják ebédre. Nem megyek. Vitéz be magának cselédkenyeret, két fej vörös hagymát, — vizet föl magának egy üveg bort — (annyi enyhülete mégis van, hogy nem idei zimankót, hanem ő diószeget). Azt eszi-issza harmadnapig. Hadd fájjon az asszony szíve.

Ismét: Mihály ur jön haza a székvárosból. Bőrdíjében egy marok czukros hiábavalóság, melyet a főispáni ebédn markolt föl, s a mely-lyel ő az ő Rózsájának néhány óráját fogja megédesíteni. A kocsirol leszállya bundát, puskát leszed, a bőrtáska a cseléd gondja vagy a fuvarosé. De a fuvaros elhajtja a tászkával s mikor Mihály ur kiörvendi magát és kéri, hol van az ő bőrdíjje, Panni nagy készséggel feleli:

«Nem láttam kérem alássan, majd utána nézek.»

Mihály ur körül fordul, megint észébe jut a czukros mogoró, megint kiszól a konyhába, hozzátok már az ő bőrdíjot.

«Nem tudom hol van, kérem alássan,» felel most Nani, a ki nem tudja még, hogy Panni éppen abból jár, és e pillanatban a fuvaros háza felé tart, okosan következtetve, hogy a bőrdíjot bizonyosan a fuvaros feledte a kocsin.

«Ördög, mennydörgős számkázza bestiái, hát ti semmit sem akartok.....» csattan föl Mihály ur, miközben villámló szeméi Rózsa kéré tekintetével megütköznek.

A kéré tekintetre Mihály urnak torkán akad az epilógus, s felede bundát és czukros mogorót, betombol az ebédlőbe, hova nem sokára Rózsa is követi a párolgó leveses tállal. Dehogyan engedné cselédével hordatni ilyen borongós időben. A levesben májgombóc, melyért Mihály ur — saját állítása szerint — a hazáját is kész volna elárulni.

Mihály ur dult arccal veszi kezébe a kanalat.

Lelkében vad fájdalom villámai dulakodnak, kitörést keresve. Keserves világ ez az övé. Ő még a távolban is *rá* gondol, stancizli számra hozza neki a czukros mogorót, gonddal, bőrdíjben rejtgetve, s ehol van, ez a jutalma.

Érzi, hogy ha ügyvéd nem volna, mindjárt kicsordulnának könnyei.

Mert rettenetes dolog az, mikor az asszony kéré tekintetét vet a haragos férfiúra. Inkább a tálat vágná fejéhez.

«Egyél kedvesem! jó kis májgombócra váltalak. Átfázhattál, ez a kis meleg leves majd fölmelegít.»

«Kedvesem!» — köszöni Mihály ur a szíves kínálást, és hogy köszönetének erőt adjon, szükségesnek tartja mindkét mutatóujját fenyegetőleg megrázni.

«Kedvesem! egyszer mindenkorra megmondom, hogy ha én a cselédnek valamit mondani akarok, abban engem ne merészelj megakadályozni akarni...»

«De mikor a konyhába léptél szívem...»

«Eh! hagyjuk ezt! legyen vége!»

«De mikor a konyhába...»

«Ne szóljunk többet róla, hagyjuk ezt.»

«Csak azt akarom mondani, hogy Panni...»

Májgombóc ide, májgombóc oda! Ennyi kín és vaxa kiállítására még a májgombóc sem kötelezheti az embert. Mihály ur méltósággal fölemelkedik székeről, a nyakába kötött asztalkendőt csuda hidegvérusséggel föloldja és irlalmatlanul földhöz vágja, s úgy a mint az ebédhez ült, könnyű nyárikabatosan, házisipkásan rohan ki. Ki az udvarra, a kertbe, a jó Luczánapi hűvösre.

¹ Hg Esterházy levéltár Kismartonban. Fasc. 5. Rep. 71. Nr. 152.

² Ráttkay: Memoria Regum et Banorum Dalmatiae etc. Viennae, 1652. fol. 199.

³ Cs. és k. hadi registratura levéltára. 1626. Reg. Nr. 129.

Ennyivel tartozik megsértett férfi önértetének. Ő ugyan keresztény ember, agyon nem lövi magát, de cizell tud őt élni másképpen is. Hadd legyen a vége tifusz, tüdőgyulladás, difteritisz. A legrosszabb esetben nátha.

Rózsa az asztalnál marad egy negyedórát. Rögön csak nem szedheti föl, nehogy a cseléd megtudjon valamit. Így is megtud.

Még egy másik negyedet vár, akkor kimegy férje után, ki most ötödik izben kerüli körül a kertet, mint egy ketrecbe rekesztett fenevad. Feje szügyébe vágva, mint egy bús bölényé, fél-szemmel sandalít a közelítő Rózsa.

Mikor elég közel látja magához, elébe szól a távoli mennydörgés fújtott hangján:

„Ha még egyet lépsz, kimegyek a városból, így a mint látsz.”

A köszívű! Tudja, hogy semmitől sem fél-tik ugy, mint a meghüléstől.

Rózsa reménytelenül fordul vissza.

Mihály urnak nem tetszik ez a nagy engedelmesség. Hjah Mihály! a tifuszt nem adják olyan könnyen, sőt még a náthát sem. Meg kell azért fájni emberül. Fájni és még sem hülni meg halálosan, ez kegyetlen dolog. Mégis kár volt olyan határozottsággal kimondani az ultimátumot.

Jó volna most a vendég. Csak bár a postamester jönné, vagy a doktor. Még a papot is szívesen látná, pedig annak most minden zsebje tele van égett eklézsiával. Milyen jó volna most egy forinttal elvetni a gondját, legalább becsülettel melege juthatna az ember.

Fájdalom! Nincs égett eklézsia Magyarországon. A pap nem jön, de jön helyette Nani a tornász felől; egy levélkét hoz, mely (állítólag) a tens ur távolléte alatt érkezett.

Didergő Mihály ur hálás enyhüléssel veszi át a levélkét, mely kétségkívül rögtön választ kíván.

Kíván bizony, de nem odabenn írjuk azt meg. A levélkét Rózsa írja:

„Ha két perc alatt be nem jössz a hidegről, vagy téli ruhát nem öltesz, többé nem látsz elve.”

„No hát ha párbaj, legyen párbaj!” Szól Mihály és rohan az irodába, lekasztja az első puskát a mi kezébe akad és megy világgá...

Rózsa látja az ablakon át, a mint az ő bősült galambja megy kurta kabátban a kertnek. A kerten túl a berek, azt keresztül gázolja nyári cipőben. A fűzfákon túl eltűnik a cserjésben, Rózsa néz néz, az erős nézésben szemei megtelnek könnyekkel, lelkében erős elhatározás fogamzik.

Íróasztalájához ül, papírt vesz elő, tollát tentába mártja és megír husz-huszonnégy sor igaz gyöngyöt Nagyságos YR urnak.

Mihály ur ezalatt bejárja a határt. Elbúcsorog a szomszéd falu alá, hogy minél később vesse haza az este.

Czéli é.

Imádságra harangoznak mikor haza vetődik. Nagy tüntetéssel magára zárja az ajtót, mint egy Ásvérus, Ákhá és Ézsau egy személyben, asztalhoz ül és megírkan egy levelet T. cz. YR urnak.

A fentebbieket.

Igy történt-e Mihály öcsém Váci? Így volt-e szép kis hugom gyöngyör Dér Rózsa?

Már vagy így volt, vagy úgy volt, de a fejem teszem rá, hogy Filax volt a dologban, vagy térdszalagrend, vagy cukros mogyoró.

És most ti azt kívánjátok, hogy én írjak nektek valamit a házi keresztől.

De mikor én még csak hírből sem ismerem a házi keresztet. Már hogyan is ismerném, mi-

kor itt áll a hátam mögött, és a vállamon keresztül lesi mit írok.

Hanem küldök valami recipét.

Y. R.

(Folytatása következik.)

ünnepe a legszebb rendben, a legépületesebb lelkesedéssel és legméltóbb fényvel szerencsésen véghez ment, hogy Albrecht főherceg császári főkor-mányzó ur ő császári fensége magyar nyelven méltóztatott ő császári és királyi fensége nevében és parancsára azt az áldomást elmondani, hogy „Isten

ANGYALCSINÁLÓ. — BADITZ OTTÓNA A „VASÁRNAPI UJSÁG” SZÁMÁRA KÉSZÍTETT RAJZA.

Metszette Morelli.

miatt (mely napvilágot sem látott soha, mert még a kiadás előtt lefoglaltatott) január végén közszend-háborítás czimén vád alá helyeztetett.

Ennyit tudott meg a közönség a lapokból. Mi idekinn többet tudtunk. Furcsa dolgokat tudtunk. Megtudtuk, hogy Bartakovics egri érsek, gr. Ap-

Kossuth ezzel oly fontosságot tulajdonít az eseménynek, hogy számára helyet jelöl ki a történelemben.

Teljes igazsággal teszi. Mert ha Magyarország primásainak törvényekben is gyökerező joguk, sőt kötelességük is, a fejedelem és nemzet között mindenha közbenjárni, ugy Sci-

póba lépjenek a föltámadás hajnali ébresztő szavát elzengeni.

Az alkalom soká váratott magára, és a hazafi lelkesedés titkon égő lángja nem tartotta magát véka alá rejtve. Rést keresett nyilatkozni és azt az országosan rendezett máriazelli bucsujárásban lelte meg. Azt hinnék, ez tisztán vallási okból indult meg. Nem csalódunk. Az ország főpapja „Magyarország patrona”-ja elé vezette híveit, de a nép országa „Nagyasszonya”-hoz politikai mely elkeseredésének enyhüléseért zárandokolt még is, és ezzel adá letének, ébredésének és végtelen elégedetlenségének első nyilvános jelét.

Nem is nézték ezt Bécsből jó szemmel, azonban a tüntetés oly finoman volt a vakbuzgó bécsi körök előtt leplezve, hogy megbotránnykozásának kifejezést adni tiltotta az okosság.

Scitovszky primás ezentul az ország legnépszerűbb embere lett. Hozzá zárandokoltak a politikusok, elégedetlenek, a reménykedők és kétkedők, a lelkesültek és elcsüggedettek. Udvara a nemzet legjavát látta nem egyszer egybegyűlve, aggódni, tanácskozni és határozni akkor, midőn a közügyek fordulata tette hirt a nemzetet.

Történelmi álláspontot jelölt ki számára az események folyamata, és ő ez álláspontot elfoglalta teljesen.

A nemzet minden alkalmat megragadott értésére adni Bécsnek, hogy a dolgok főnálló rendje törvénytelen és így vele elégedett nem lehet.

Az osztrák összpontosítási ábránd hibáiról és gyengéiről lassan-lassan lehullott a lepel, fölismertek azokat odafönn és mi idelemn; az emigráció befolyása, sikerei, — milyenül az olasz hadjáratot is tekintették, — a lombardiai kudarcok, még maga a villa-frankai béke is megtanítottak ismerni elnyomóink erőtlenségét, hatalmuk tarthatatlanságát, de megtanítottak várni, reményleni is.

Nyilatkozni kellett az annyi egybehatás mellett izmosodni kezdő önértetnek.

Erre legjobb alkalmul Scitovszky primás jubileuma kínálkozott.

Voltak ide sokan hivatalosak, de legtöbben az alkalom iránti megfeszített vonzalom által vezettek az ünnepélyhez, és a primás szívesen fogadta mindnyáját. Nem csupán a magas körök, nem egyedül a konzervatívok se-reglettek ide, hanem minden rangu és rendű hazafi, kik egy lélektől, egy szívtől voltak él-tetve, és ez egy eszmében, egy érzésben kulmi-nált, a haza iránti szeretetben.

Fölismertek az irányadók e nap fontos-ságát, mert alkalom nyílik — gondolák — a fejedelem előtt, ki az ünnepélyre meghiva-tott s abban való részvételét megígérte, nyilatkozni. Ezért gyülekeztek tehát a primási udvarba az ország nagyja, és apraja, mert e titkos czél lebegett előttük. A meghívók nagyon másodrendű szerepet játszottak, talán ennél is kevesebbet. Pótolta az a sejtélem mindent, hogy ez lesz oly hosszú idő óta az első alkalom, melyben a nemzet fejedelmével a hazánk iránt ellenséges érületi tanácsadók mellözésével, ugyszólván közvetlenül érintkezni fog.

Már néhány nappal az ünnepély kezdete előtt szállingóztak, hogy ugy nevezzük: a régi konzervatívok főbbjei, tanácskoztak a herceg-primással és egymás között. Ez utóbbi tanács-kozások gyűléshelyül szolgált a megyei és ország-gyűlési küzdelmekből ismert, többekkel a főurak közül rokonsági és baráti kötelékben állt For-góch Ágost gróf oldalkanonoknak a primási udvaron kívül, a vizivárosban levő lakása. — E tanácskozások közben megérkezett Budáról Albrecht főherceg saját yachtján, kit a fejedelem küldött Esztergomba személye képviselő-tében.

A főherceg rendelkezésére a primási pa-lota termei bocsáttattak, melynek lépcsőjén fogadta magas vendégét az érsek-primás, udvari papjainak és a káptalannak élén, teljes egyházi díszben.

Alig helyezkedett el Albrecht főherceg a palotában, gr. Bráida tábornok, a főherceg adatlusa, azon utasán a mint megérkezett — oly sürgős utasítása lehetett a kellő informá-cziók beszerzésére és megadására is — nyom-ban a primási palotában levő hivatalos helyi-ségbe lépett, hogy az érsek oldalkanonkjával a másnapi ünnepély részleteit megbeszélje (talán még inkább, hogy az Esztergomba gyűlt

ponyi György, gr. Széchen Antal, b. Jósika Samu s gr. Cziráky János nagy horderejű, nemzeti szellemű áldomás-beszédeket tartottak. Legerélyesebben Cziráky szólt, ki harsány éljenzésekkel háromszor fél-beszakított beszédét Vörösmarty „megfogya bár, de törve nem, el nemzet e hazán” szavaival végezte. Oly jelenet volt, hogy Rauscher bécsi érsek elr-műlve e szavakkal fordult „magas” szomszédjához: „Das ist ja eine Wühlerei”.

tovszky egyike ama nagyemlékü primásoknak, kik hivatásuk e fontos oldalát minden alkalom-mal hűségesen teljesítették, s midőn mi egy kiterített halotthoz hasonlóan gyászoltuk nemzetünket, midőn azt hívők, hogy a hóhér és börtönőrök orgiái közül soh’ se virrad föl nap-punk többé: Esztergomban a primási palota termeiben táplálva a remény mécsesét, virrasztottak e tetszhalál fölött, várva az alkalmat, hogy a kötelesség első parancsszavánál sorom-

KÉT POHÁRKÖSZÖNTŐ.

Adalékok az alkotmány visszaállításának történetéhez.

Scitovszky érsek-primás félszázados napi jubileumának ünnepélyét sok tekintetben nevezetesnek tünteti fel Kossuth „Irataim az emigrációból” II. kötete:

„A történetirő, ki az a’kori napi sajtó hasát-jain adatokat keresend, azt fogja találni, hogy az

éltes e Eminenciádat még sokáig”, s hogy ő csás-zári fensége méltóztatott ez áldomásával az összes jelenlevőket magas lelkesültségre ragadni.

Ennyit tanultat az akkori szájkosarazott la-pokból a történetirő s néhány hónapot tovább la-pozva, azt is megtanulhatja, hogy b. e. Kemény Zsigmond lapja, melyet vakmerő szabadosságról legnagyobb ellensége sem vádolt soha, nov. 8-iki számának az esztergomi ünnepélyt tárgyazó cikke

mágnások vélt titkait és ezéjait ismerő gr. Forgáchról valamit ellessen).

Többek közt nagy fontosságot látszott a király képviselője fektetni a diszebednél tartandó toasztokra.

— Lesz-e toaszt gróf ur? kérde Braid.

— Azt hiszem, hogy ő eminenciája fog egyszer szólni, — s hozzá tévé ügyes tapintattal — talán ő cs. fensége a főherczeg is.

— Igen, igen, ő fensége magyarul fogja felköszönteni az érseket, de aztán fognak-e mások szólni?

— Azt nem tudom. Lehetésges, mert ez hazai szokás, de bizonyosat nem tudhatok; megvallo... nem tudok felőle semmit.

— Ej, gróf ur, tegye meg, hogy a netán tervezett toasztok elmaradjanak...

— Ezt nem ismerhetem. Nekem semmi tudomásom róla... de befolyásom sincs. Hogy ígérjem azt, mi hatalmam körén kívül esik?..

— Eh, a gróf ezt megteheti. Kérem legyen rajta, hogy így történet. A főherczegnak nagy szíveséget tesz vele.

— De, kérem, tábornok ur... mikép ígérhetek olyat, a mi...

— Jó, jó, a gróf ur megteheti. Öntől függ... kérem, tegye meg.

Ezzel a rövid, de jellemző párbeszédnek vége szakadt.

Braid szobába sietett, s a meglepetésében álmélkodó Forgách gróf egy oly föladvattal állott szemközt, melyet megoldani sem kedve nem volt, sem ereje; de a mitől hazafiassága is viszsztatartotta.

Ezalatt a mágnások Forgách gróf terében erősen tanácskoztak, szerepeket osztottak, végre a toasztok kerülven szóba, a hosszú idők óta nélkülözött parlamenti viták egész hevével neki melegedtek e kérdésnek, midőn gr. Forgách, a háziur belépett, és hallván a toaszt fölötti tárgyalásokat, csakhamar be kelle látnia, hogy nincs hatalom, mely a nekimelegedett urak toasztozó kedvének gátat vetni képes legyen.

Arról folyt a vita, mily nyelven fog a főherczegszólni, mert hogy föl kell köszöntenie a király képviseletében az agg bíbornokot, arról mindnyájan meg valának győződve, csak az volt a kérdés még, magyarul fog-e beszélni vagy németül?

— Guszt! — szólította meg a belépő háziurat egyikük — nem hallottad-e a palotában, magyarul fogja-e toasztját mondani a főherczeg?

— Magyarul. Épen most szökött a felől velem adlatus Braid, és arról is értesített, hogy a főherczeg szívesen venné, ha utána senki nem beszélne több.

Homéri kacaj hangzott föl, és a vig társaság még inkább verszemet kapva, elhatározta, kik fognak toasztot mondani. Ilyekül gr. Cziráky János, gr. Széchen Antal, b. Jósika Samu jelölték ki.

Köztudomású dolog, hogy a diszebed alkalmaival Bartakovics Béla egri érsek is felszólalván, hallgatott egészen elragadt beszédével.

Bartakovics az értekezleten nem volt jelen, nem is tudott felőle, fölépése tehát egészen önsugallatának vala kifolyása.

Másnap az ünnepélyességek némely részleteiben nem minden tünetés színezete nélkül tartattak meg. Ilyen részlet volt például, midőn a főszékesegyházban a főherczeg mellett Thun miniszter helyét a volt kancellár Apponyi foglalta el Thun legnagyobb zavarára; vagy midőn a főherczeg meghitta a mágnásokat yachtjára, ezek pedig nem mentek, hanem magánosan hagyták visszautazni Budapestre.

A tünetések fénypontját azonban a diszebednél mondott pohárköszöntések képezték.

Rég nem hallott a nemzet ezekhez hasonló szavakat, melyek a mint egyrészt a hazafiak lelket emelték, úgy más oldalról a bécsi körök nyugalmát is igen megzavarták.

Elsőül Cziráky János kelt föl, második volt Széchen Antal, harmadik Jósika, végre Bartakovics érsek, ki szokott himeztelenségével erősebben is fejezte ki, a mit érzett. Épen az ő beszédénél botránykozott meg Rauscher érsek, ennek beszédjére ugrott föl helyéről a főherczeg, hogy véget vessen kinossa lett helyzetének, mely mind világosabbá válik, ha e fogással nem él; mert a toasztok gyújtó hatása alatt már-már özönlöni készült a sok pohárköszöntő s ha folyamán megindul, akkor hallhatott volna még csak olyan dolgokat, a melyeket a hely-

tarósági alelnökök és megyefőnökök mondvá csinált, faragott képet hazudva imádó jelentéseikben soha sem találhatott volna.

E beszédek, melyek az abszolutizmus jegébe legelőször törtek léket, a történelem számára megtartani fontos dolog. E czélnak kívánunk szolgálni e helyen közlésükkel.

A gróf Cziráky János által Esztergomban 1859. nov. 6-án a primási aranymise alkalmával ebéd felett tartott felköszöntő beszéd így hangzik:

«Voltak idők és nem oly messze estek el tőlem, hogy azokat emlékező tehetséggel vissza ne varázsolhatnám, mikor a nélkül, hogy megbízásom lett volna, hol hitorsosimnak, hol honfitársaimnak nevében, az ő érdekeiket védve, köztanácskozásokban szót emelhettem utólagos beleegyezésük biztos reményében. Ne tulajdonítsa nekem mai nap senki szerénytelenségnek, ha a magyar egyház fényes ünnepélyén régi szokás szerint emelve a felköszöntő szerleget, minden velem együtt hön érző honfi nevében esengve, hogy szívben és lélekben velem egyesülve, mondhassek csak néhány szót.

«Ha szemlélem a felszáradt nagy magasságú áldornagy tisztas hálálatait körülövedző sokszoros tiszteltnék fényes koszorúját, talállok abban egy virágot, mely annál becsesebb, mentől ritkábban tűzheti süvegére ezen bokráját a honnak bármily érdemű polgára, hogy méltán mondhathatn birtokosáról, hogy «ki az, és dícsőitendjük őt?»

«Ez az országos köz- és osztatlan bizalomnak hervadhatatlan virága, melyet a haza iránti rokonszenv édes nedve éleszt, a haza hálája nagyra növeszt, melynek magvait maga Eminenciád hintvén a nemzet keblébe, onnét bőven sarjdozva, ugyanaz viszont fonta az említett füzérbe, a midőn a nemzet nagy hálakönyvében, tartozási rovatóban találkoznak nemzeti létünk, nemzeti üdülésünk iránt halhatatlan érdemeket szerzett dícső Pázmán, Szelepcsényi, Széchenyi nagy primások emlékeivel, ugyan e lapokon oda írja a jelenkor már Scitovszky nagy nevét, számos egyházi és polgári érdemei mellett, és a magyar szentegyháznak, százados törvényes önállásának szemes megőrzése miatt, főleg miért? Azért, mert nehéz idők körülményei közt Eminenciád mindig, midőn híven megadta a királynak a mi a királyé, páratlan állhatatossággal, töretlenül erélyvel lerója tartozását hazája irányában abban, a mi a hazáé; mikor pedig majdan késő utódok áhitatos pietással említhetik Eminenciád nagy nevét, adja a magyarok örök irtalmu, örök igazsága nagy istene, és az első szent király által oltalmába ajánlott eme országról el nem fedkezhető nagy védasszonyunk, hogy a jelemlél derültebb lelkülettel egyuttal zenghesse egy boldog utókor a nagy dalnok eme szavait:

«Annyi balszerencse közt
Oly sok vizsálg után
Megfogya bár, de törve nem
Él nemzet e hazán.»

Gróf Széchen Antal toasztja következett erre:

«Tíz esztendeje, hogy nem nyílt alkalmam honfitársaim körében felszólalhatni; de ma, midőn e fényes ünnepély érzelmeink nyilvánítására alkalmat nyújt, nem tagadhatom meg magamtól, hogy egy oly intéstitű megisteltetésére poharat emeljek, mely isteni szellemtől áthitelve, isteni gondviseléstől vezéreltetve, feladatának mindig fényesen megfelelt; mely gondosan őrizte, ápolta és növelte befolyása által a nemzeti élet legdrágább kincseit; mely példát nyújtott számos alkalmakban nemzetnek és országnak, mi módon kellessék érdekeit, jogait, nemzeti érzelmeit fenntartani, őregíteni, soha azokról egyrészt le nem mondván, másrészt soha azokat pillanatnyi elragadtatás és felhevülés által nem veszélyeztetvén; mely végre mindig egyiránt szemben tudta tartani eljárásában a magyar közélet két sarkkövét, a fejedelem iránti tántorithatatlan hűséget, és a haza és nemzet iránti tántorithatatlan ragaszkodást. Éljen a magyar egyház!»

Bartakovics érsek és b. Jósika beszédjeik, sajnos, de elenyésztek; azonban feltalálhatók hiteles másolatban Cziráky és Széchen grófok beszédjeivel egyvüve füzve Schaumburgban a családi könyvtárban.

Ennek pedig ez a története.

Scitovszky felszáradt papi jubilaumára egy diszfűzetke jelent meg, mely a vendégek közt szétosztatott, s a megyei papságnak megküldetett.

E fűzetke diszpeldányai ő felségének a királynak, az ország főbjeinek és a püspököknek is megküldettek.

A közörmben a fölött, hogy sikerült hazafi elkészítésüknek kifejezést adni, feleldheték volna-e Scitovszky és Forgách gr. azon férfit, ki a nemzeti törekvésekben mindenha a legitimitást képviselte, ki a nemzettel együtt gondolkodott, érzett és a haza fölötti örömben vagy búban szívéből osztozott, a férfiról, kihez való ragaszkodása a népek tradícionális volt, szeretete pedig az ország koronáját csak azért nem tette fejére, mert később volt áldozatul esni, semhogy az illoyalitás árnyékának is gyanujába essék. E férfi, kinek korai halálára illenek a klasszikus szavak «Multis ille flebilis occidit, nulli flebilior quam — patria» ki lett volna más, mint István főherczeg, az utolsó nádor.

Forgách gr., ki a Scitovszky-féle jubilaris fűzetke kinyomatása körül szorgoskodott, gondot viselt arra, hogy az ünnep leírása mellett a diszebed fölött tartott toasztok is befoglalassanak. Azonban az esztorgomgyeik főnöknek és sykophantáinak Árgus szeméit szúrta a fűzet, vagy talán feltették azt a nyomorult falat kenyeret, melyet az augsburgi magyarkák-ként hazájok elleni szolgálattal fizettek meg, jónak vélték tehát a beszédek megjelenését akadályozni s a toasztok így a nyomtatott fűzet példányaiól kimaradtak. Forgách gr. azonban az István főherczeg számára küldendő fűzethez szépen leíratta, s miután a böles főnök a könyvkötő-műhely csirize közt nem szaglászhatott, a fűzet végéhez kéziratban oda költette.

Ez az egyetlen, az István főherczegnek Schaumburgba küldött példány tehát valamennyi beszédet híven és teljesen tartalmazza, s mint ilyen, történelmi unikum.

Schaumburgba megérkezett-e és csonkítatlanul jutott-e oda e küldemény? kérdés; mert a policzaj bugzoságától, tudvalevőleg, sok dolog kitelik.

Ha a fűzet, mint sokan gyanítják, talán épenséggel a «fekete terem» titkainak esett áldozatul és hogy István főherczeg soha színét sem látta, mert e felől haláláig sem szóval, sem írásban nem emlékezett meg — azon nem volna csodálni való. Hisz akkor is, midőn a mágnások az ünnepélyt előző napon Forgách grófnak utazára szolgáló emeleti termben konferenciáztak, a megyefőnök szemei majd a falat furták keresztül — mert láttuk, mily hivatalos bugzosággal sétált fel-alá a hársorok rendjén — spiceljeinek fülei pedig igyekeztek egész az ablak párkányáig érni föl; de sem neki, sem füleseknek nem sikerült a vélt és feltéltéltágos konspiráció tárgyalásainak egy hangját is meglopni, és így hivatalosan kényelmesebbé vált a gyanúsítások terén maradni, mintha az egész konspirációnak lelke, a megremítő toasztok kuforrása, indító oka gr. Forgách Ágost lenne.

Becsületére válnék, valamint becsületükre vált azoknak, kik bátor lélekkel kaptak az alkalmon szólni akkor, midőn az első ízben kínálkozott; de az is bizonyos, hogy voltak azok oly erősek, mikép senki biztatására nem szorultak.

RÉNYI REZSŐ.

ANGYALCSINÁLÓ.

— Baditz Ottó rajza. —

A képzőművészeti csarnok őszi kiállításán nagy mértékben magára vonta a miérto közönség figyelmét egy festmény, egy megható tárgyalás, mint művészi előállításánál fogva: Baditz Ottó festménye, az «Angyalcsináló».

A festmény a társadalom egy fájdalmasan sajgó sebére mutat rá, épúgy mint széptehetségű festő hazánkfiának két korábbi képe: «Az elítélt» és a «Falu rossza», melyeket szintén bemutatunk lapunk olvasóinak. E három kép jelöli meg a derék fiatal festő kiindulási pontját tárgyai megválasztásánál, azt a meggyőződését t. i., hogy a képzőművészet, az önczölon kívül, a mennyiben igaz hivatással, művészettel s költői és művészi hatás csorbítása nélkül teheti, föl van jogosítva rámutatni az élt kinövésére, föltárni a társadalom sebeit s az aesthis esz-

közével érni el erkölcsi hatást. A kérdés csak az, ha vajjon igazi művészettel bírja-e és ezéjait elérni.

Az ezuttal bemutatott képnél is ez a fölfogás vezette a művész ecsetét, ez volt kuforrása inspirációjának s hogy föladvattát szerencsével oldotta meg: arról eléggé tanusodik a benyomás, melyet a kép a szemlélőben felkelt.

A művész e képével ama helyek egyikét állítja a néző elé, melyek fajunk kétségbeesételeg lassu szaporodásának forrásai. Egy félig föld alá temetett ronda szoba, melybe apró csecsemőket, ártatlan kisdedeket szállít a bűn, a szegény vagy a nyomor, rábizva gyenge életüket idegen emberek ápolására, kik ezt a foglalkozást üzletszerűen teljesítik. A magyar főváros környékén egész kózségek vannak, melyekben a legfőbb keresetforrásként egyike: idegen gyermekek gondviselés alá vétele. Oda küldik ki a hivatlanul jött kisdedeket a lelketlen szülők, rábizzák egy-egy szegény asszony ápolására, fizetnek neki érte valamit, a mig meg nem feleldkeznek róla, vagy a mig föl nem menti őket e kötelezettségük alól a — lelkiismeretes földi gondviselés.

A statisztika megdöbbentő adatokat gyűjtött már e lelketlen gazdálkodásról a legdrágább e földön: az emberélettel. Budapest így is a legutolsó helyen áll a világ ama nagy városai között, melyekben a születések száma

Angyalcsináló. — Baditz Ottó festményének vázlata.

nagyobb a halálozásokénál. Százezer lélekre itt csak száz szaporulat esik évenként. De még ez az arány is kedvezőtlenebbé válik, ha meggondoljuk, hogy a fővárosból évenként mintegy kétezer csecsemőt adnak ki falura s ezekből jó ha 150—200, tehát 20%-é éri meg az ötödik évet. A többi gyermekhalál, — öt közül négy — elpusztul, de mivel falun pusztul el: nem szerepel a főváros halálozásai között. Ha szerepelne, azt a rettenetes igazságot kiáltaná fölünkbe a statisztika, hogy Budapestben a halálozások száma nagyobb a születéseknél.

A hatóságok ellenőrzés alatt tartják az oly házakat, a melyekben ily szerencsétlen gyermekek tartatnak. De mit ér e gondoskodás ott, a hol csak az anya gyengéd ápolása tarthatja meg a társadalomnak a törékeny életet? A hatóság embere, ha mindig ott ülhetne is az ápoló asszony nyakán, nem anyja. S a gyermek a ronda, bűzös, rekedt levegőben, rossz táplálék, ötöd-hatod magának egy zugban, — kénytelen elveszni s isten csodájának mondható, hogy egyet-egyet megment erősebb testi szervezete a haláltól, ha meggondoljuk, hogy egy-egy ilyen gondviselő asszony három-négy gyermek szoptatására vállalkozik, holott neki magának már négy év óta nem volt gyermeke.

Igy lesznek az angyalok oly roppant nagy számmal, szülei bűnéből, ápolónőik lelketlenségéből s a hatóságok közönyéből.

Egy ily angyalcsináló szobáját tárja föl előttünk Baditz képe. Szinte látjuk dohos levegőjét a szobának, melybe lépcsőn kell alá ereszkedni s összeszorul szívünk a kemény falozatokra vetett kis vánkosokon, vagy szerte a bölesökben fekvő kis ártatlanok látásán. A szobába egy uri nő lép be. Annak is itt a gyermeke,

az angyalcsináló ép a bölesöbe nyul, hogy ki vegye onnan a megmattasa az «édes mamának», ki összekulcsolt kézzel, megdöbbsent arczczal áll a böleső fölött, fájdalomban behunyva szemét, a mint látja, hogy a fölriasztott gyermek felén fordul tőle, ki neki életet adott, az idegen rut vén asszony ölébe, mintha mondaná: «még ez is jobb anyám nekem, mint te vagy!»

Erős drámaiság nyilatkozik a vászonra vetett jelenetben. Egy néma tragédia ez, mely ékesen beszél. Nem esoda, hogy mindenkit meghatott s hogy még a müncheni művészek is a leghizelgőbb elismeréssel nyilatkoztak felőle. Ottani levelezőnk írja a többi közt: München nem az a város, a hol a tehetség minden jelentkező nyoma előtt azonnal kalapot emeljenek. A Kaulbachok, Corneliusok, Wagnmüllerek (szobrász), Pilotyk, Benzurok, Wagnerek stb. városában a kis találatum nem imponál. A kritika tulszigorú, érdekből vagy pénzért dicsér; de még ez a kritika is a legnagyobb dicsérettel szölt a képről, — ingyen. S egy nagy híri művész következésképp nyilatkozott: «Baditz e legújabb képével határozott sikert aratott. A művészi szépség, a felfogás, a színezés tekintetében rendkívül finom valamit (riesig feines) teremtet. A kivétel pedig határozottan mesteri.»

Es a nagy közönség is igazat adott a műtészek bírálatának: a festmény fényképi másolatát rövid idő alatt elkaphotta mind.

s ujabban egy más törvény a halálbüntetést törli el. E fura ellenét a törvényekben hasonlít egy amerikai bíró következő ítéletéhez: «Uj börtönt építünk a régi börtön köveiből s addig, míg az új készen nem lesz, a régiit kell használni.»

A schaffhauseni vízesés közepén egy szép magas szikla áll, mely a vízesésnek regényes jellegét kölcsönöz. Most észrevettük, hogy a hullámok e szikla alapját nagyon alomosták s az egész ledőlésel fenyeget. Ennek megállítását végett a sziklát cmenttel akarják bevonni.

Az orvosnők száma Franciaországban igen megszaporodott. Az utóbbi 10 év alatt nyolcz francia nő nyert orvosi diplomát s azonkívül számos idegen nőt képesítették Montpellierben és Párisban. Most már a francia nőknek is megengedik, hogy a kórházakban a műtői állásokra folyamodhassanak.

Különös ítéletet hozott az Egyesült-Államokban a vermonti bíróság nemrég egy gyermekgyilkos nő fölött. Nehéz munkával súlyosított fogságra ítélték 1883. márczius hó utolsó péntek napjig, midőn föl kell akasztani. Életének utolsó három hónapját magán fogságban kell töltenie.

Kilencvenegy napig koplalt egy rajongó indus kolduló barát Fahlanparban; egyedüli tápláléka naponként egy kis aludtett savója volt, melyet mindig maga készített el, bár az utolsó napokban már alig bírt mozogni s csak nagynehezen beszélhetett. Az önmegtartóztatáshoz régen hozzászokott, rendes eledele is savó, kenyér s rizs volt s már éveket el-előtt egyszer 86 napig koplalt. A szent híri férfinak sok követője van, kik más indiai rajongók szokásától eltérőleg ajándékokat nem fogadnak el.

A malozsa-tenyésztés Kaliforniában az utóbbi három év alatt rendkívüli fokra emelkedett. Már most is több mint egy millió értékű termés van évenként. Mondják, hogy 15,000 hold buzatermes értéke sem nagyobb, mint azon malozsáé, melyet most 1400 holdon termesztnek.

Courbet híres kommunista festő hagyatékából a francia kormány ötöt vásárolt meg, kettő a művész arczképe, kettő vadászati jelenetet ábrázol s egy szénagyűjtést. Mindaz öt képet a Louvreban helyezik el, bár a képtár szabályai szerint rendesen csak a művészek halála után legalább tíz évvel lehet ide műveket venni. Courbet egy szép művét az elhunyt művész nővére ajándékozta a Louvre számára.

Rubens egy képét, mely sz. Benedek csodátételeit ábrázolja, Párisban árverezés alkalmával a brüsszeli muzeum 68,000 forintért vette meg.

A berlini egészségügyi kiállításon — nemens egy hulladékot kemenczét állít ki; egy másik nevezetes kiállítási tárgy lesz a nagyobb német városok ivó vizének gondos elemzése, melynek eredményét azután publikálni is fogják.

Európa és az Egyesült-Államok közt jelenleg 4655 vitorlás és 555 gőzhajó közlekedik. Angliára jut 1276 vitorlás és 447 gőzhajó, Ausztria-Magyarországra 165 vitorlás hajó. Nagy számot tesznek ki még a norvég és amerikai hajók.

Óriási polypot fogtak nemrég New-Foundland partjain. Hossza farkától karja végeig 33 láb, s ez az első teljesen ép példány, mely némileg igazolja azt a borzalmas képet, melyet Hugo Viktor «A tenger munkái» ban ez állatokról alkotott.

A Gotthard hegyi alagut egészen elkészült. December 22 én est 8 órakor ment át rajta az első gőzmozdony, s Göschenebnél 33 perc alatt jutott el Airoloba. Mennyi idő kellett ezelőtt, míg ezt az utat a meredek hegyi utakon meg kellett tenni. Az utolsó napokban nagy erőfeszítéssel dolgoztak a munkások, hogy az alagutat ujrére járhatóvá tegyék. Nagy halmazások is gátolták a dolgozatokat, de azok éjjel sem nyugodtak. A kilencz évi munka utolsó órái egész lázas izgatottságot okoztak. Airolobban 9000 köbméter havat kotortak össze; 150 embernek volt vele dolga s ezek szállították el szánakon. Mindenkit büszkeség töltött el arra a gondolatra, hogy neki is része volt a bámulatos és jól sikerült vállalatban; mindannyi örül, hogy a vén Gotthard meredéke nem ad senkinek sem gondot. A gőz Göschent és Airolobot oly közel hozza egymáshoz, mint a ház közel van a töveben levő kerthez, a templom tornyához: a távolság megszűnt.

A levegőből naponként átlag 2 fontnál többet szívunk be, évenként mintegy nyolcz mázsát. Ellenkezőleg a szénasvból naponként 12 köbláb mirit (867 gramm) lehelnek ki, mely 27¹⁰/100 lat széneny elégségből származik. Minden ilyen mozdulata által szénasvát képez s így a szénasvát kilehelése a test belső tevékenységének jellege. Rendszeren a 30-ik életévig növekedik, azontul apad. Nappal mindig kevesebbet lehelünk ki, mint éjjel. A tudón keresztílménő levegőből mintegy 7% éleny a vérbe megy át, míg a tüdőből 6% szénasvát jó belé, így a kilehel levegőben csak 15% éleny van s egy felnőt embernek a szabad lélegzés fenntartása végett óránkint mintegy 200 köbláb friss légre van szüksége. A lélegzés száma perczenkint 12—40, a kisdedek legtöbbet lélegznek. Rendes viszonyok közt felnőt embernél egy percz alatt 493 köbhüvelyk, egy nap 4800 köbláb lég megy be a tüdőbe s a tüdőbe, így nap megerőtletésnél vagy forróllásban e szám kétszer vagy háromszor annyi is lesz.

GUTEAU.

Abból a természeti alaptörvényből, mely szerint két falevel nincs egymáshoz hasonló, igen sok csodálatos alakulás fejlődik ki a vegetelen térben és időben. Ha ez az alaptörvény áll oly egyszerűnek tetsző parányi dologra, mint egy falevél, és a természet nem fogy ki örök időken át a változatok előállításában — minő eltérések merülhetnek föl oly szövevényes, oly tömördek vegyelemből álló tárgynál, minő az ember, mely maga egy kis világ, talán egy kis összenyomott kivonata a mindenségnek?

A világ, a mi szűk emberi fogalmaink szerint, régóta áll már: sok mindenféle furcsaság megesett e bódultan forgoló gömbön, a miről iskolai bölcsességünk nem is álmodik. Talán volt már itt a Guiteauéhoz hasonló eset és az övéhez hasonló agyformáció is, de nem volt még a világnak napi sajtója, vasútja, villam-távirádája, mely följegyezze és a másfél milliárd főnyi emberiségnek tudomására hozza, hogy tárgyalásával szinte egyidejűleg foglalkozzék.

Félbolond-e ez az ember valóban, vagy csak tetteti magát?

Hogy egészen helyén legyen az esze, az esodája volna az erkölcsi erőnek és a furfangnak. Hogy az akasztófa-halállal szemben valaki hónapokon át emyire megőrizni képes legyen nyugalma, és ekkora ugynevezett nonchalance-ot tetteini tudjon — az ep oly hihetlenné látszik, mint az, hogy a szellemosság, józan esz azon mérve, melyet e bolondos ember egyébkint — rögeszméjén kívül esőleg — tanusít, összeegyeztethető legyen a feleslúséggel, mely tetteiben, egy becsületes ember ellen elkövetett gyilkos merényletben, és annak védelmében nyilvánul.

A Shakespeare által Lear király örültségében megörökített tragikomikum humorával vetekedik e törvényszeki tárgyalás némely jele-
nete, és méltán megzavarhat orvost és jogtudort egyaránt, másfelől meg szinte a kacaj és fájdalom könyvet csaltatják a jelenlévő néző, hallgató és távolról olvasó közönség szemébe a példátlan akasztófa-humor ötetei, tényei, komikus mo-
zamai, melyekről csak azt nem tudjuk bizonyosan, öntudatlan nyilvánulásai-e azok egy részben

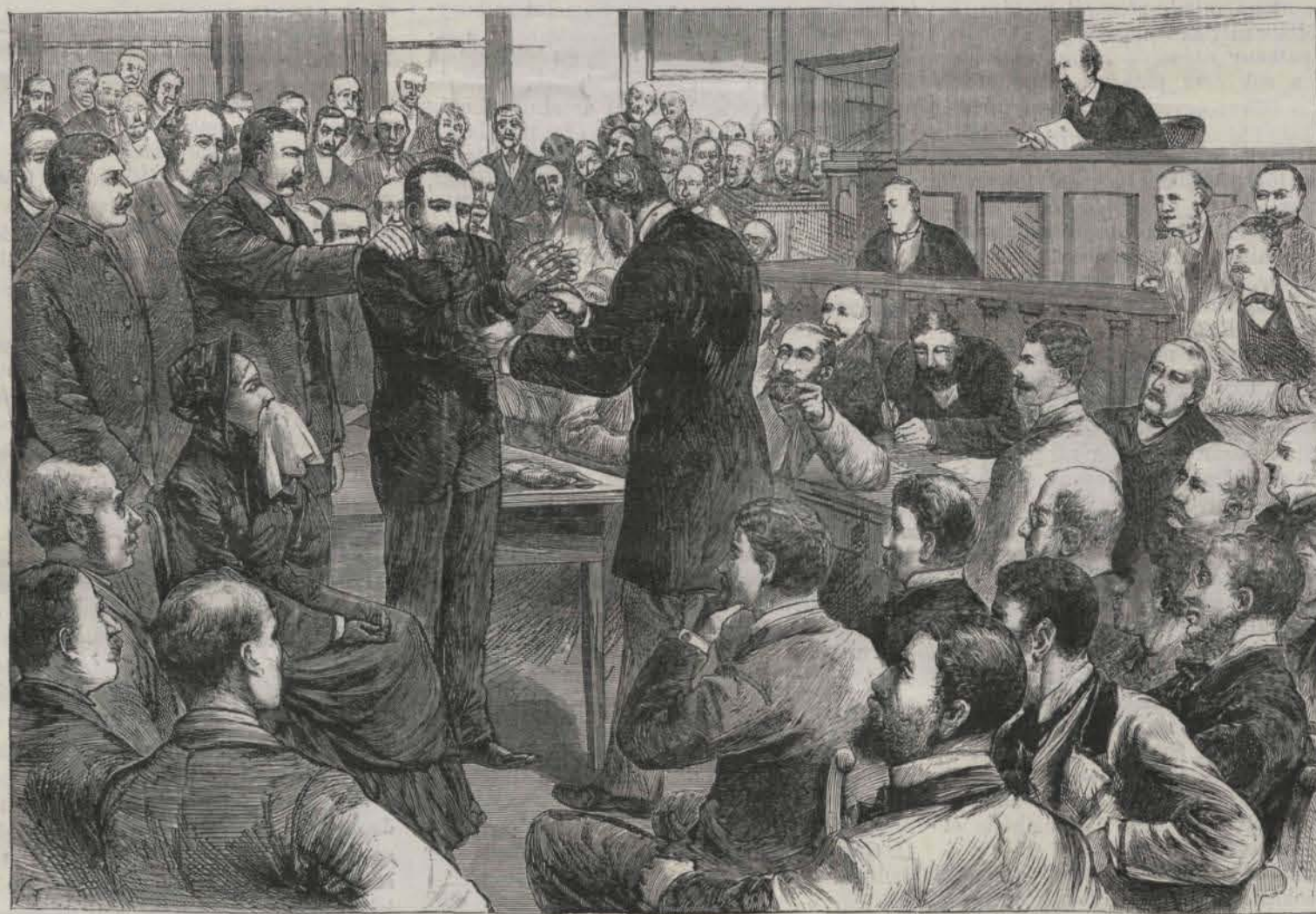
a háztetőről leeső cserép megöl egy milliók által bálványozott prófétát, ki meg nem valósította hivatását.

Mit érünk azzal, ha a szamarat agyonverjük, a cserepet összetörjük?

Kíváncsiak lehetünk az amerikai törvényszék eljárására. Ha Guiteaut halálra ítéli, a siralomház, a halálitelet végrehajtásának bizonyossága, az akasztófa látványa — valószínűleg majd próbára teszi a kivégzendőt. Ha itt is ep olyannak mutatkozik, mint a tárgyalás alatt, akkor a ketely — beszámíthatósága iránt — legalább is fönmaradhat.

—jd—

Ha valami fokozni alkalmas meg azt a mely megbotránykozást, melyet a becsületes Garfield meggyilkolása okozott: ugy az az a magaviselet, melyet az elvetemült gyilkos a törvényszék előtt tanusít. Soha még bűnös ily ar-
czatlan nem volt bírni előtt. Összességmarazza, legazemberezi a bírót, a közvadtót, a védőt, a tanukat s mindenkit, a ki nyelvére akad, a leg-
szemtelenebb szidalmakkal illet. Természetes,

GARFIELD GYILKOSÁNAK PÖRE. — GUTEAURÓL A TÖRVÉNYSZÉK ELŐTT LEVESZIK A BERÓT.

Bátran átengedhetjük magunkat a hitnek, hogy nincs többé semmiféle földi hatalom, mely megakaszthassa az emberiség rohamos haladását a művelődésben. — Hogy micsoda állami és társadalmi alakulásban fog e művelődés veghatára kilyukadni — az épen oly kevésbé látható előre, mint azok az eredmények, melyeket a tudomány rendkívüli és még ma képzelhetlen kitágulása fog előidézni.

Mert roppant és csodával határos eredményeknek kell abból származni, hogy ma holnap ez az emberiség majdnem összes — milliárd fejével tanul és gondolkodik, míg ezelőtt csak néhány üstökös ritkasága egyén fejével gondolkozott, a kiket közben-közben a máglyán égett el, mintha az a sejtelmé lett volna, hogy a gondolat veszélyes szikra, és ki tudja miféle általános robbanást fog előidézeni az emberiség lelkiéletében. Talán sajnálta oda adni a vakítót áldását, a tudás kárhozártát?

Ezuttal a jogászok és az orvosok kapnak egy érdekes tárgyat a megfigyelésre. Itt van egy ember, a kinek lelkiéleti minősége megállítja az eszt mind a kettőnek. Az az egy bolond ott a törvényszék korlátjai előtt száz okosból csinál abberitát, a kik egymásra néznek, hűledézve, tépelődve, és egymást gyötörik a kérdéssel: mi hát itt a teendő?

elborult léleknek, vagy szintoly példátlan fufang tudatos és szellemes rögtönzetei?

Azt, hogy az amerikai törvényszék magatartásában része legyen a pártszenvetely, aljas érdek egyetértő legyezgetésének — már csak a lynchelmi vágyó nép ingerültségére való tekintet is tiltja feltételeznünk.

Imnen távolból mi csak fogyatékos benyomások után ítelhetünk. De ugy tetszik, mintha Guiteau egy csodálatos tünetet volna oly emberi bomlott lélekszervezetnek, melyben a különféle képességek szervei többé-kevésbé kemény, kitűnő anyagból alkotvák, de gondolkodása kerekének egy záppja hibás; és midőn a kerek ide fordul, akkor rendesen nagyot zökken, és kissé meredekebb lejtőre érve, a szeker felfordulását idézi elő.

Az orvos- és jogtanárok fóladata lesz megítélni, így van-e valóban, és ha igen, vajjon az elméleti fogatkozás e mérve megállapíthatja-e a beszámíthatatlanságot az elkövetett szörnyű cselekménynél?

Mert bármilyen szörnyű legyen a tett, és az áldozat nagyságában bármilyen fölfoghatósága, ha a beszámíthatóság hiánya kiderülne, akkor az emberi igazságszolgáltatás körülbelül ama tény-
nyel áll szemben, mint midőn például egy szamar agyonrug egy lángeszű hadvezért, vagy egy

hogy ez még sokkalta elkeseredettebbé teszi ellene a közhangulatot s előli csiráját is a szá-
nalomnak, melyre a legnagyobb gonosztevő is számot tarthat bizonyos mértékben, mikor gaz-
tetteinek jutalmát elveszi.

Képünk az amerikai törvényszék és esküdt-
szék ülést mutatja, épen abban a pillanatban, midőn a vádlott kihívó, ravasz, alattomos ar-
czán a felelemnek, a gyáva megrettenésnek kifejezése jelenik meg a künn összesereglett tömeg fenyegető zaja hallatára. E tömegben kell neki keresztül hatolnia s erezeni kenytelen, hogy élete, az erős fegyveres fedezet mellett is isten és és ama ingerült nép kezében van. Megbilincselve hozták e tömegben keresztül az ülésterembe, hol a bekltyókat az ülés tartamára kezéről leveszik. A kép élethiven van rajzolva természet után, s a vádlott, a bíró, a vádló és védő, valamint a tanukul beidézt és a hivatalos személyek is portait-szerűen vannak feltüntetve.

A HAMELNI PATKÁNYVESZTŐ.

Ki nem ismeri a hamelni patkányfogó (he-
lyesebben patkányvesztő) mondáját, ha máshon-
nan nem, a Renz cirkusából, hol a mult nyá-
ron egyikét kepezte azoknak a nagy fenynyel

kiállított s elnemes rendezett néma játékoknak, melyekkel e híres lóidomító cirkusi előadásait a nagy és kis gyermekek öröme befeljezni szokta.

A monda nagyon egyszerű, a nép képzelődése nem igen erőltette meg magát kiszínezésében. Valamikor a XII. vagy XIII. században a patkányok rettenetesen elszaporodtak Hamelnben, — a hannoveri királyságban, a Hameln-patakban a Wezerbe ömlésénél fekvő kis északnémet városkában. Egy bűbájós, jókora dijtér, vállalkozott, hogy mind elűzi a patkányokat, ha egész légió is, az utolsóig. Szerződést kötött a város atyáival, kik neki a kikötött díjt megígérték. Akkor megállt a piacon, a város háza előtt, fujni kezdte varázs-sipját s addig fujta, addig fujta, míg valamennyi patkány a mi csak a házakban, pinczében, kamrában, palotán, még a csatornákon is volt, mind fölkerelkedett s oda gyűlt a piacra, a sipoló ember köré. Tele volt a piac patkánnyal s a lakosok ablakból, erkélyről, padlás-lyukból és házfédéről csak úgy néztek elszörnyülködve. A patkányzúd pedig csak megindult, folyvást fujva varázs-dalát a kis sipon, s ment, utczáról utczára a Wezer felé: s a patkányserg, a varázs-sip által csalta, utána mind, utczáról utczára, a Wezer felé. Mikor már az ember övig volt a vízben s a sok patkány utána, — az ember kikapzkodott, a sok ezer patkány pedig mind bele veszett a vízbe; egyetlen egy sem menekült meg.

De mikor a diadalmas patkányvesztő viszmegtagadták tőle a kikötött s jól szament a város házára, hogy jutalmát kérje, — a város atyái mindenféle sem-ség ürügyek alatt megderemelt jutalmát. Majd alkudozni kezdtek vele, a bér felére, negyedére. A patkányvesztő azonban megharagudott, dühbe jött s ott hagyta őket a város házában. Kiállt megint a piac közepére s varázs-sipján egy másik, még bűvösebb dallamot kezdett fújni. Erre a város valamennyi gyereke — kis fiúk, kis lányok — fölkerelkedett s a sipoló köré az utczára szaladt. Szülők hiába fogták, tartóztatták, hiába zárták be az ajtókat; a gyerekek mind csak kiosont, s mind a piacon volt; csak egyetlen egy, a kit jobban bezárták, késett el. Csak akkor érkezett a piacra, mikor a sipos ember megindult már s ment utczáról utczára, ki a városból, a hegyek közé. A sip távoli hangjától csalogatva, az az egy is utának szaladt — de nem érte utól a varázs-sip után tudó gyermekcsereget, csak azt látta, hogy a hegy megmivült előttük, a sipos ember s utána az egész gyermekcsereg bevonult a hegynyílásba, aztán a hegy bezárult mögöttük — és a hamelni szülők soha sem látták többé gyermekeiket, elhelyte a föld valamennyit, épen mint patkányait a víz; az az egy elkésett gyermek menekült csak meg s beszélhetett el otthon, a mit látott.

Ez a különös monda úgy fentartotta magát a hamelni és környékbeli nép emlékezetében — a mint mindenütt szokták az efféle mondák, — hogy Hamelnben, mely a legújabb időben 6000-ról 11,000 lakosu városkává növekedett, lánczhiddal a Wezeren, négy templommal, evangélikus zárdával, s középkori jellegű cifra épületekkel — még ma is mutatják nem csak a régi városház termét, a hol a patkányvesztővel a szerencsétlen alku kötött s aztán közte és a város atyái közt a végzetes kimeneteli versengés folyt, de a hamelni «patkányfogó-házat» is, egy a XVII. század elején épült érdekös, ma már öszerű palotát, mely nevét onnan vette, hogy oldalába egy kőtábla van illesztve s azon egy régi felhívás, melyet közelebbről megújítottak, mert már nehezen volt olvasható. E felhívás szerint «1284-ben — biztosabb olvasás szerint 1259-ben — János és Pál napján, június 26-án, egy varázsló sipos ember százharmincz hamelni gyermeket esalt be a kalvária mellett Koppen hegybe.» Ennél a felirattal még régebb — s e tárgyban eddigelő a legrégibb írott emlék, egy a városi templom alatti kriptában levő kővön talált s a tizenhatodik század első harmadára visszavezethető felírás, mely a csodás eseményt szintén az 1259. évre teszi.

De nemcsak a nép mondaszerető emlékezete, költők és tudósok is érdeklődtek a hamelni patkányzúd csodás regéje iránt. Goethe, a németek legnagyobb költője, látványos operettet akart írni e tárgyról, de abból mindössze egy dalt készített el, mely «Der Rattenfänger» cím alatt balladái közt olvasható s még eddig nincs

magyarra fordítva. * A mondat egészen s részletesben dolgozta Campe F. O. «Woruth, a hamelni patkányfogó» cím alatt; de legszebben és gazdagon kiszínezte Wolff Gyula, ki a bűvészt Singul Hunoldnak nevezi.

Szerinte a patkányok kiűzése után, mikor Singul Hunold a városházához ment jutalmát kérni, az egész nép ujjongva kísérte oda s a városháza dísztermét, a város atyáin és előkelőin kívül, a lakosság minden rétegei betöltötték; papok és nemesek, hölgyek, asszonyok és gyermekek, vegyesek voltak a teremben. S a varázember már ekkor megmutatta, hogy sipjával nemcsak patkányoknak, hanem embereknek is parancsol s kivált a fiatalabb kedélyekre ellenállhatatlan hatást gyakorolt varázshangjával. Mert a mint megfújta sipját — épen a polgármester szép fiatal lánya, a körülálló nagy bámulatára, fölemelkedett ültéből, s kiterjesztett kezekkel, átszellemült arccal ment a varázs-sip után. ** Am az elvakult városatyák ezt se vették észre — s megtagadták a patkányzúd jutalmát; a mire aztán ennek boszúja következett.

Nem alaptalan föltevés, hogy minden (vagy a legtöbb) ilyen népmondának valami történeti igazságból van a magva. A hamelni patkányvesztő meséjét is addig forgatták a tudósok s okmánykutatók, míg kisitították, hogy épen abban az évben, melybe a monda e csodálatos történetet helyezi, történt valami szerencsétlenség Hameln népével, a miből aztán ez a monda keletkezhetett. A hamelni nép ugyan is, melynek nagy része még akkor is a pogánysághoz hajlott, versenygésben élt a minden püspökkel Wezdekinddel, a dolog esatára került s a város egész fiatalága részint odaveszett, részint foglyul esett a Sedemünder melletti csatában. Az ifjuság élen egy kalandor állt, ki a fínkat dallal, sippal esalta a harcra, s az aggodó szülők nem bírták fiaikat visszatartani. Kikísérték a város végeig s a kalvária mellett Koppen hegy szorosánál vesztették el szemeik előtt. Mintha csak a hegy nyelte volna el — és soha sem látták közülök egyet is!

Ezt a történeti tény aztán alakította s föl-ezifrázta a pogány képzelődés; hitregei fogalmakkal keverte s így lett belőle a «hamelni patkányvesztő» csodás regéje.

De egy fordulat — s ez a végső, minket is bezzeg közelről érdekel.

A monda egyik verziója szerint a hamelni gyermekek nem veszték oda a hegy gyomrában. Hanem addig mentek, addig mentek a föld alatt, sötét menetekben, barlangokon, föld alatti folyosókon, míg egyszerre sok száz mérföldnyire ismét kibukkantak a napvilágra.

Találjátok ki, hol? — Erdélyben; hol aztán német gyarmatot alkottak; ezek volnának a mi szászaink, a kik a magyar történelem szerint II. Géza királyunk alatt, a XII. században telepedtek meg Erdélyben.

— a —

AZ ÚJÉVI KÖSZÖNTÉSEK TÖRTÉNETÉBŐL.

Mindenemű gratulációk között, melyeknek oly nagy bővében vagyunk, a legelterjedtebb, legáltalánosabb az újévi, mely már valóságos társadalmi nyuggá változott. Nem említve azt a sok ajándékot, melyet e napon különösen a fővárosban szét kell osztani, a «társaság»-ban élő ember ilyenkor százával küldi szét az üdvözlő iratokat; orvosok, ügyvédek, kereskedők külön nyomtatnak névjegyeket e célra. Nálunk maga a miniszterelnök küld e kegyeletes, de tulhajtása által terhes formalitás ellen, de még mindedig kevés sikerrel s csaknem bizonyos, hogy az újévi üdvözlések nagyon soká fennmaradnak még.

Rége a karácsony és húsvét ünnepe volt a legkedveltebb köszöntési nap és sok helyen még most is nagyobb jelentőséget tulajdonítanak ezeknek, mint az új-évinek; de történeti adatok szólnak a mellett, hogy legalább Nyugat-Európában már századok óta az új év áll legelől s a diploma-

* Schlegel K. a Goethe Lyrai költeményeire irt Bevezetésében azt írja róla: «A Rattenfänger-rel nem bírtam.» Nehéz is, de közelebbről talán a «Budapesti Szemle»-ben vendjük sikerült fordítását egy fiatalabb kísérletől.

** Képünk e szép jelenetet ábrázolja.

táktól kezdve, kik a III. Napoleon által meghonosított szokásnak hódolva, e napot annyira kitüntetik, a köznép, minden rétegben divattá lett az üdvözlő-getés e napon inkább, mint névnapokon, ünnepnapokon, május esemény vagy bármely más nevezetes évfordulón.

Az év kezdete a középkorban nem volt mindenütt a mai új év napján megállapítva, sőt ellenkezőleg a sok új év napja között, melyekbe január elseje is beleesett, a leggyakoribb karácsonynapja volt s ez okozta, hogy az új évi köszöntések a középkor vallásos jellegű társadalmi életében mindig az újonnan született Krisztus által hozott áldással voltak kapcsolatban. Még a könyvnyomtatás feltalálása korában is (a mely időtől fogva igen csekély kivétellel új év napja már január elsején tartott meg) divott a szokás s a legelső nyomtatott újévi gratulációs kártyákon az áldó gyermek, Krisztus mindig feltalálható, rendesen egy repülő galambbal, mely az új pályáját kezdő évet s a meghosszabbodott napokat jelenti, míg a régi évet keresztelő János zártszárnyú galambbal jelképezte. Ily nyomtatott újévi köszöntőből a legrégibb hozzánk eljutott példány 1466-ból való, de bizonyos, hogy már az előtt régen is árultak ily jegyeket. Nyoma van, hogy az első 1439-ben nyomtatott naptáriai kapcsolatban ily új évi üdvözlés is jelent meg. Minden üdvözlő kártya valami rajzot mutatott s azokat vagy a falakra aggatták vagy a családi bibliába tették be, néha a fali naptárral összeköttették.

Későbbi időkben, különösen a 17-dik század eleje óta, a vallásos jellegű üdvözlő lapok elmaradtak. Egészen világi azonban még sem lett a jegy, hanem a kor szellemének megfelelőleg allegoriákat, bibliai vagy mythologiai czélzásokat ábrázoltak. Némely ily fennmaradt üdvözlő lapon egész kis ciklus kép van, mely a családi boldogság különböző fokozatait ábrázolja. A képek mellett a versek már ekkor nagyon keltek, különösen Németországban, hol a helyi poéták működését némileg ezzel hozták összeköttetésbe. Nürnbergben Weber Vilmos megkoszorúzott költő s ünnepi mondóka-gyártó 1639-től 1662-ig évenként több ily új évi üdvözlő verseket adott ki díszes rajzmellékletekkel, melyekre csak a megratulált név kellett felírni. Az ily üdvözlő kártyákat később mások is nagy mennyiségben gyártották s nagyobb városokban, épen úgy, mint jelenleg a magyar fővárosban, új év napja körül nemcsak a papirkereskedésekben, de az utczákon is árulták. Természetes, hogy az előkelők ezzel is fényüzték csinaltak. A verseket selyemre nyomatták vagy színes képeket csinaltattak, mint az angoloknál Bálint-napon még most is szokás. Az allegoriák után a múlt század vége felé az antik jellegű rajzok és disztimények jöttek divatba. A névjegyeket a múlt század elején kezdték használni, de, mint új évi köszöntők, csak a jelen században terjedtek el, napjainkban pedig minden más üdvözlő jegyet csaknem egészen kiszorították.

Nálunk az ily új évi köszöntő jegyeket nem gyűjtötte senki s nagyon valószínű, hogy nem is igen sok akadna a régi korból. A németek, francziák és angolok gyűjteményei közt azonban igen sok maradt fenn s apróságuk dacára nem tekintik érdektelneknek, mivel a családi és társadalmi viszonyokat híven jellemzik s a jelmezismére nézve is fontosak, mert a képek gyakran az illető gratuláns tünnetik fel saját rendes öltözetében. A versek természetesen nem nagybecsűek, bár tény, hogy különösen a németeknél, nagy költők is írtak ily alkalmi verseket, vagy az üdvözlő jegy nyomatói, mint nálunk a mézeskalácsosok, ismert mottókat használtak fel.

A SZINHÁZAK CSODÁI.

A világot jelentő deszkázón az élet sokkal hatalmasabban lüktet, mint a közönségesen. Ott nemcsak az események fejlenek rohamosan, hanem a személyek haladnak kétszereszt lépekkel az üdv vagy a kárhozat felé, hanem a földöntúli s emberfölötti hatalmak is belekeverednek az események vezetésébe, s olykor egy «deus ex machina» oldja meg az összebogozott esemélt.

Persze, hogy az ily emberfölötti lényeknek, a kiknek a tér nem akadály, s csak úgy röpködnek át a világokon s még a föld belsejéből

is előtörnek olykor, — a színpadon valóságos machinára, gépre van szükségük, hogy megjelenhessenek. Nem is gépre, hanem valóságos gépezetre. S e gépezetet rejti magában a színháznak voltaképeni színpada, pódiuma. Itt vannak elrejtve a különféle súlyesztő és emelő gépek, az oldal-falak mozgatószára szolgáló gépezet, stb.

A mi különösen az utóbbit illeti, tudja minden színházlátogató, hogy az oldal-kulisszák majdnem felvonásról felvonásra változnak, a hely kiváncsága szerint, melyen a színdarab eseménye játszik. A különféle színházak nagysága szerint az oldal-kulisszák száma változó. Rendesen 5—8 ilyet szoktak alkalmazni, de vannak színházak 10 oldal-kulisszával is. Mikor a felvonás végén a függöny legördül, s a színteret át kell alakítani, — egyik főfeladat a gyorsaság, hogy a közönséget ne sokáig kelljen várakoztatni a másik felvonás megkezdéséig. S ezért, de azért is, hogy az oldal-falak pontosan álljanak, ez mindig gépezet segítségével történik.

Magán a színpadon vékony bemetszés van a padlón, melyen keresztül a kulisszák az alatt levő gépezettel összeköttetésben állnak, s ott lent az ugynevezett kulissza-kocsira helyezhetők. Ez vékony síneken gördül előre-hátra, s oda állítja a rá erősített alfalat, a hol épen szükség van rá. Persze a kerekcs kocsit a színpad alatt lévő, a közönség előtt eltakarva marad csak a kiálló álfal látható.

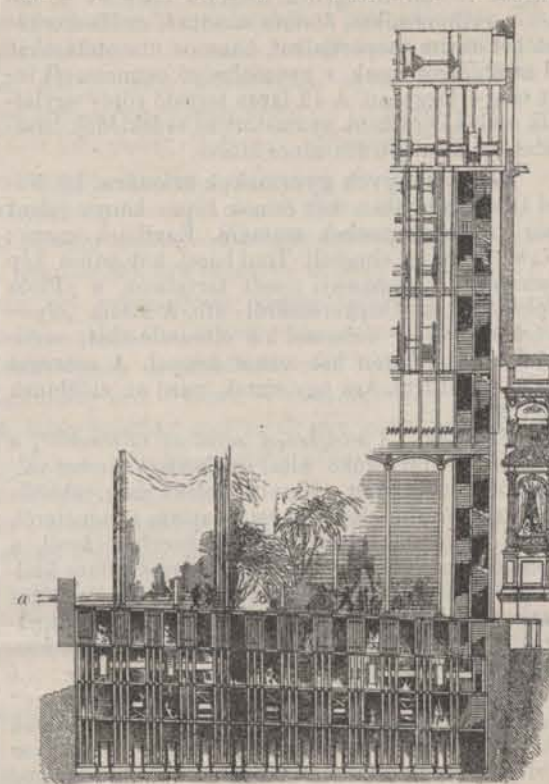
Sokkal nagyobb azonban a gépmester feladata akkor, midőn a nyílt jelenetben, a közönség szemelátára kell a színtérnek megváltoznia.

Nagy súlyesztő fölszálló csoportozattal. (a pódium.)

szerint pedig ugyanezeket több fényvel 'átja el, szintén nem kis szerepet játszik arra, hogy a család mentől nagyobb legyen, s az átalakulás mentől jobban sikerüljön.

Egyes személyek is, annál inkább pedig egyes szellemek, melyek oly gyakran látogatják

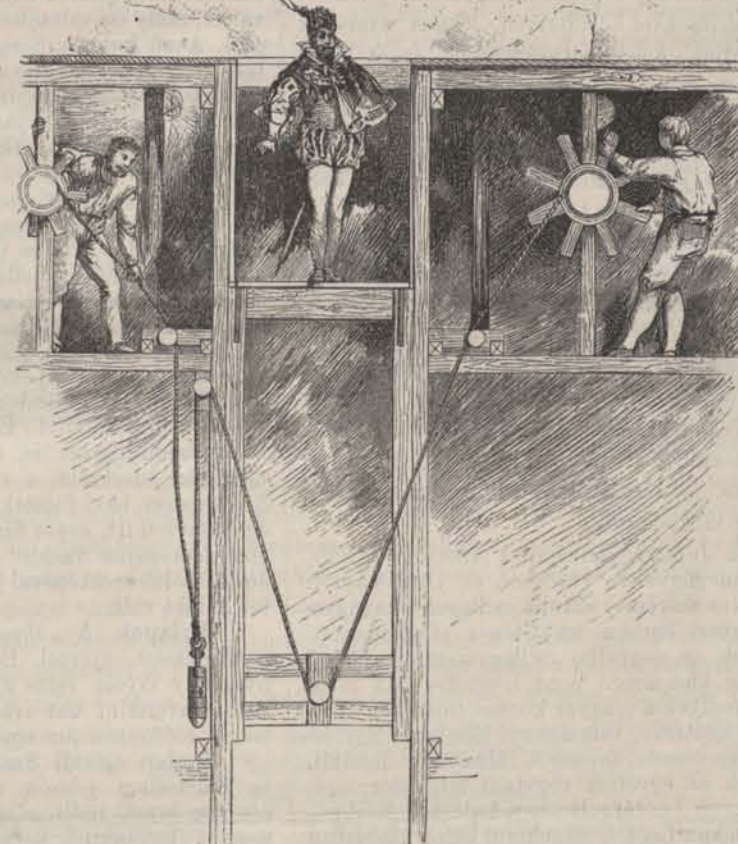
A színpad keresztir. elszete.

a személyt véli maga előtt láthatni. (Szellemalakok.) Azonban ez a mód sokkal nagyobb ügyességet kíván, mint a másik, s ritkán sikerül egészen jól.

Az illúzió felkeltésére nem csekélyebb szerepe van a színpadlátnak, mely a színpad fölött terül. Ott vannak a különböző függönyök, kivált a hátsó kárpitok, egy-egy terem messzenyúló oszlopcarnokot mutató perspektívájával, tájkép, tenger, felhők, ködborulatok stb., melyek az előfüggöny módjára eszettek le és vonatnak föl a szükség szerint. Azon fölül a színpad egész szélétben függő hidak lógnak, hasonlóak a kőművesek felvonó hidaihoz, melyeket magas házak külső falmunkáinál alkalmaznak. E hidakról igazgatják a felső világítást s eresztik alá a szükséges függönyöket, intézik a repülést, stb. A színpad tehát három főrésze oszlik. Egyik a tulajdonképeni színpad, mely a néző előtt tárva áll s melyen a szereplők megjelennek. A másik a pódium, mely rendszeren ép oly mély, mint a melyen a színpad magas s mely néha 3—4 emeletre oszlik az alsó gépezetek minősége szerint. Harmadik a színpadlátnak, mely sokszor magasabb a színpadnál magánál, mint ez egyik képünkön látható, mely három részből álló színpad keresztmetszetét tünteti föl.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Egy angol nő könyve Magyarországról. E napokban jelent meg s épen a karácsonyi vásárra érkezett a londoni könyvpiacon ily című munka

Kis súlyesztő fölszálló személylyel. (a pódium.)

a színpadokat, gyakran kénytelenek hirtelen előtűnni, gyakran pedig ép oly hirtelenül el is tűnni. Ilyenkor lép jogaiba az emelő és súlyesztő gép. Mikor egy-egy lovag, tündér kisasszony vagy épen szellem a színpad közepén megjelenik, a könnyűség, melylyel ez történik, nem is árulná el, hogy oda lent a gépezet ugyanakkor keményen dolgozik, huzván föléle az illető szereplőt. Maga a színpad sok beálló és elmozdítható deszkadarabbal van ellátva, melyek ilyenkor azonnal kimozdulnak helyükből, s azután ismét lezáródnak.

Magá az eltűnés ugyanezek ezen a helyeken történik. A kivágott deszkakész, mely közönségesen egész szilárdul áll helyén, nagy könnyűséggel elmozdítható, a nyílás szabadul le, s el lehet rajta keresztül tűnnie a szükség szerint.

Ujabbán többszörösen megpróbálták tükröztetések által jeleníteni meg az egyes személyeket. A néző közönség által nem látható térben, fekete háttér előtt áll vagy mozog az illető személy, s láthatatlan tükrök által alakja a színpadra vetetik, úgy hogy a közönség magát

első kötete: „Magyarland“ (Magyarország, vagyis a magyar felföldön és alföldön tett utazásaink elbeszélése; írta a Kárpát-együtt egy tagja, s a „Hindu Alpok“ szerzője. Két kötetben, képekkel). A magyarországi Kárpát-együtt e tagja pedig nem más mint *Mistress Mazuchelli* (férje olasz, egyébiránt a kelet-indiai társaság szolgálatában, a hadseregben tábori káplán), születésére nézve angol nő, miss Harris; szenvedélyes utazó, turista, mint annyi honfi; s honleánytársa; leírta az indiai alpokban (a Himalája hegysegeiben) való utazását is; s néhány év előtt beutazva hazánkat, leírta itteni benyomásait. A már kezünkbe jutott I. kötet 379 lapon huszonnyolcz fejezetben írja le benyomásait; leírja érkezését Budapestre, a pusztát, déliábjával s kutyával, melyet «nagy vagy magyar kut»-nak nevez; aztán a népfajokat, a magyart, a tót, a rusznyakot, a cigányt, a hegyvidéket, a havasi zergevadászatot, stb. Hazánkról és nemzetünkről mindenütt rokonzenével, mondhatni elragadtatással szól; de adatai közé sok hibás is csuszott be, mint futólagos följegyzésekkel együtt járó félreértéseknél el sem

kerülhet. Kár, hogy valaki hozzáértővel át nem nézte művét még kézirásban. — A szerző, a mellett, hogy ügyes és élénk elbeszélő, szintoly ügyes rajzoló is; a szöveg közé apró, de többnyire jellemző vázlatokat vetett, a népelethez és alakokhoz. Csinos például a vására menők, a kereszt alatt, a paraszt nő gyermekével, a delibáb-nézők, cigány anyja a sátorban, kint a pusztán, dobsinai tájkép, mosó súlykoló asszonyok és sok más, többnyire tenyérnyi vagy kisebb képek is. Négy nagyobb rajz (a dobsinai jégbarlang belseje; a kárpáti őt-tő környéke; tánczó parasztok; s alduai tájkép) czimlapokul szolgálnak a kötet elején; mind angol fátmeszés. — A második kötet, mint értesülünk, tavaszra fog megjelenni. — A derek angol nő könyvét érdemes volna lefordítani magyarra; kijavítva természetesen a kijavítandókat. Mutatványt mindenestre fogunk belőle közölni.

„A magyar korona országainak helységnevé-tára” czim alatt Juhos János miniszteri fogalmazó a közhasználatra igen alkalmas könyvet állított össze, mely a legújabb hivatalos adatok alapján közli a megyék területén létező városok, nagy és kis községek járásként kimutatását, Magyar- és Horvátországon s a horvát végvidéken, a törvénykezési főlásztást, a pénzügyigazgatóságokkal, ügyvédi kamarákkal, honvéderülettel, adófelügyelőségekkel, tanfelügyelőségekkel, vasúti és gőzhajóállomásokkal, bankokkal, takarékpénztárakkal, szövetkezetekkel, stb. Ezek kimutatása s sürű nyomott nagy kötetnek 58 lapját foglalja el, s ezután következik betűrendben a városok és községek jegyzéke, mindeniknél megjelölve, hogy hová tartozik, vasúti vagy távírdai állomás-e. Az adatok részint jelekkel, részint rövidítésekkel közöltetvén, idegen nyelvek is használhatók. A jelmagyarozatok és az általános rész tartalom-címei német és horvát nyelven is följegyeztek. Megjegyezzük még, hogy a munka a belügyi és közlekedésügyi minisztériumok felülvizsgálata mellett jelent meg. Az egész könyv 388, kétszer hasábozott lapra terjed.

Az akadémia kiadványai. Az akadémia nyelvtudományi bizottsága kiadta a „Nyelvtudományi közlemények” 16-ik kötetének 3-ik füzetét, mely két nagyobb dolgozatot tartalmaz: „Moksa-mordvin Máté evangéliuma”, bevezetéssel és szójegyzékkel. Budenz Józseftől s „A vepsz nyelvéről”, dr. Szinyei Józseftől. Végül kisebb közlemények következnek Kúnos Ignációtól, Patrubby Lukástól, Munkácsi Bernáttól stb. — Az osztályokban tartott értekezésekből pedig megjelentek:

„Adatok Jupiter fizikájához 1880-ik évből. „Napfoltok megfigyelése 1880-ban és 1882 napfolt mikrometrikus mérése. „Hulló csillagok megfigyelése a magyar korona területén. „Csillagászati megfigyelések az 6-gyallal csillagvizsgálón. „102 hulló csillag kisingázó pont levezte 518 megfigyelésből, melyek a magyar korona területén 1879 és 1880-ban tetették, valamennyi Konkoly Miklóstól. Egy megfigyelés felvételről, Hunyady Jenőtől. Közlemények az egyetem vegytani laboratóriumából Liebermann Leótlól s Illosvay Lajostól. Közlemények Liebermann Leótlól. Ezenkívül külön kiadásban jelent meg Jendrassik Jenő értekezése: „A magától sorakozó asz-miographium és alkalmazásának vázlat” 6 táblával. Ára 80 kr.

A „Nemzeti könyvtár”-ban, Aigner e füzetes vállalatában megjelentek: „Vajda János összes költeményei”, olcsóbb kiadásban, két kötet, ára 3 frt, vászonkötésben 4 frt 20 kr. Ugyane vállalatban megindult Gaál József, a „Peleskei nótárius” bohózat szerzője összes műveinek kiadása, melyekből most a „Szirmay Ilona” című történeti regénye jelent meg egy nagy kötetben, ára 2 frt, vászonkötésben 2 frt 60 kr.

Az 6-kori klasszikusok Lampel féle iskolai kiadásában: „Római remekírók magyar fordításban”, a 30-dik kötet első füzeté Horatius satiráit adja dr. Boros Gábor derek fiatal nyelvészünk próza fordításában. Iskolai használatra készült, s azért a műfordítás magas igényei nélkül fellépő, egyszerű, de szabatos és értelmes fordítás, magyaros nyelven. Az egyes satirák hű fordításához tárgyi értelmezés s magyarázó jegyzetek vannak csatolva, melyek a használatot nagyon megkönnyítik. Az első füzet a nyolc első satirát tartalmazza. Egy füzet ára 40 kr.

A ref. egyház kebelében a templomi énekes-könyv megújítására megindult mozgalomhoz —

melynek már is néhány magas irodalmi becsű szoltár-fordítást s új egyházi éneket köszönhetünk — becses adalékul szolgál a n-nyedli egyházi szemléből külön lenyomatként megjelent ily című füzetke: „Zsolta-fordításaim versformáihoz: írta Váro Ferencz. A szerző kimutatva Sz. Molnár Albert magyar zsolta-fordítások francia eredetét s elemző ritmusaikat, ütemes sorokat, stófa-szerkezeteket és rim-csoportjaikat, hasznos utmutatásokat ad az átdolgozóknak s gyümölcsöző eszmecserét indít meg e tárgyban. A 12 lapra terjedő rövyi ugylát-szik csak kéziratként nyomtatott az érdeklődők használatára, legalább ára nincs kitéve.

Képes könyvek gyermekek számára. Ifj. Nagel Ottó kiadásában két csinos képes könyv jelent meg kisebb gyermekek számára. Egyiknek címe: „Tündér-mesék”, elmeséli Tóni bácsi, had színes kép kíséretében ugyanannyi mesét tartalmaz, a „Piros sapkás”-ról, a „Csipkerózsáról” stb. A másik „Gyermekek mulatása” czimmel kis elbeszéléseket, versiket közöl, szintén had színes képpel. A szöveget Szabó Antal írta. Ára ugy ennek, mint az előbbinek 1 frt 20 kr.

Füzetek. „A közlekedési eszközök történetéről”, a Csikvári (Wühr) Jákó által szerkesztett füzetes válatból két új füzet (13—14) jelent meg, többféle illusztrációval s közleményei a hajózás történetéről, a hadi hajókról, torpedókról, a lénczhajózásról, a kereskedelmi hajózásról szólnak. Ára csinos kiállítású füzeteknek egyenként 40 kr. — Az országos statisztikai hivatal kiadta az októbertől szóló kimutatást is az Ausztriával és más országokkal való áru-forgalomról.

Folyóiratok. A „Törvénytudományi Közlemény” decemberi füzeté egy nagyobb és általános érdeklő értekezést közöl dr. Wartha Vincztől a magyar borrhól. A füzet ezután nekrológokban emlékezik meg az 1880-ban elhunyt legjelesebb természettudósokról, és sok apró közleményt nyújt számos tudnivalókból. — A „Figyelő” decemberi füzetében Csaplár Benedeknek ismét van egy közleménye Révairól, mely a nyelvújítónak bécsi nevelőiskolájáról szól. Abafi Lajos a Szemere Miklós levelezését ismerteti Sárospály Gyulával: Jakab Elek a Szacsavay Sándor politikai hírlapíró pályájáról ír terjedelmesen, dr. Fülöp Adorján pedig Rimai Jánosra és Beniczki Péterre vonatkozó irodalomtörténeti adatok közlését folytatja, s végül Szinyei József ad könyvészeti repertoriumot a legújabb művekről. — A „Nemzetgazdasági Szemle” decemberi füzetében be van fejezve dr. Kovács Gyulának, a tud. akadémia által megjutalmazott pályaműve: „Az agio ingadozásának befolyásáról.” Lepsényi Jenő az adóügyet ismerteti az 1878—81-iki évről; Pisztory Mór „Egy statisztikai emlék a gőz jubileuma alkalmából” a vasutakról és gőzgépekről nyújt statisztikai adatokat; dr. Wekerle Sándor pedig a pénzverési regáléről közöl tanulmányt. E füzetek van melléklete az évi tartalomjegyzék is. György Endre folyvást tartalmasan szerkeszti e vállalatot, mely az újévben 5—6 ívnyi havi füzetekben fog megjelenni, s ára egész évre 6 frt, egyes füzeté pedig 80 kr. — A „Magyar pedagógiai Szemle” decemberi füzeté Komócsy József költő arcképével jelent meg, ki egykor szintén tanító volt.

Hírlapok. A „Magyar Szemle” havi folyóirat szerkesztését újváltó Bodnár Zsigmondtól Rudnyánszky Gyula vette át, s kiadója Mach és társa lett. Havonként hat ívből álló füzetekben jelenik meg, s előfizetési ára egész évre 6 frt. — Az „Stílus” élelzap újváltó Szabó Endre szerkesztésében és kiadásában jelenik meg — „Fiume” czimén magyar lapot indít meg Fiumében Mócsy Zsigmond; havonként kétszer jelenik meg, s programjával tűzte ki figyelemmel kísérni egyrészt a tengeri kereskedelmet, a kikötő város társadalmi mozzanatait, másrészt pedig a magyar tengerpart lakóit fogja a hazai közérdekű dolgokról értesíteni. Előfizetési ára egész évre 4 frt. — Az „Frédelyi protestáns Közlemény”, melyet Szász Domokos nagy gondnal szerkeszt, most 12-ik évfolyamába lépett, s a debreczeni zsinaton kivitt egyházi unió következtében, elhagyja czimének első szavát, s mint „Protestáns Közlemény” folytatja pályáját, e szentírási jelszó mellett: „Egy test és egy lélek vagytok.” — „Nagy Kikindai Híradó” czimén gazdasági, társadalmi s közmívelődési hetilapot szerkeszt Jokly Lipót, a német hetilap szerkesztője N.-Kikindán, megmaradva német szerkesztőnek is, de megjegyezve, hogy most már eljött az idő, mikor e vidéken a magyar nyelv is követeli jogait. Minden csütörtökön jelenik meg, s előfizetési ára egy évre 4 frt, évnegyedre 1 frt. — „Kolozsvári Sajtó” című hetilapot indított meg Kolozsvárt Magyar Mihal, melynek előfizetési ára évnegyedre 1 frt 25 kr. — Szintén Kolozsvárt Szacsavay Imre és Gabányi Árpád „Magyar Thalia” színművészeti heti közlönyt indítottak meg. — „Alföldi Iparlap” czimél Szegezen Bakay Nándor szerkesztése mellett ipari hetilap indult meg; általában az ipar aktuális érdekeit kívánja szolgálni s figyelemmel kísérni minden új mozzanatot. — „Zombor és Vidéke” czimén Müller Gyula szerkeszt heti lapot Zomborban. — „Sárospataki Lapok” pedig protestáns egyházi és iskolai heti közlöny lesz Sárospatakon, Mitrovics Gyula szerkesztése mellett;

előfizetési ára egy évre 5 frt. — „Középiskolai Szemle” czimén dr. Jancsó Benedek tanügyi havi füzeteket indított meg Aradon; ára egész évre 5 frt. — „Béke” czim alatt Békés-Gyulán Jancsevics Emil szerkesztésében függetlenségi párti politikai heti lap indult meg. — „Szekelyföld” czim alatt Csikszereán hetenként négyezer megjelenő társadalmi lapot szerkesztenek ifj. Dobai János és T. Nagy Imre.

Uj színmű. A nemzeti színház drámaírói bizottsága Szigeti Józseftől „Rang és mód” czimú 3 felvonásos színművet fogadott el.

A nemzeti színháznál Wilné asszony január 7-én kezd meg vendégzereplését a „Norma” operában. A kitünő művésznő vendégzereplése három óra fog terjedni.

Magyar színmű finn színpadon. Tóth Kálmának „Nők az alkotmányban” című vígjátékát Javala Almberg Antal lefordította finn nyelvre, és e hó 16-án előadták a víborgi finn színházban, nagy tetszés mellett. A darab még a tél folyamában a helysingsfői színházban is színe kerül.

A zombori állandó színház építésére 30,000 frtot szavazott meg a város, s a tervekre tizenegy pályamű érkezett be.

A képművészeti társulat tagjai, 1882-iki taglistéiket január első napjaiban kapják kézhez, három albumlapot, egy nagyt és két kisebbet. A nagyobb Than Mórnak a muzeum lépcsőházában levő freskója után készült és Mátyás király tüneti föl tudósai körében. (A kép vázlatát nemrégiben közöltük.) A másik kettő karcolat, az egyik Detaille Edének a muzeum képtárában levő „Honvédtörzst” czimű festménye, a másik Cuypp „Hollandi család”-ja, melynek eredetije az Esterházy-képtárban látható.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az orsz. régészeti társulat decz. 27-én tartotta közgyűlését az akadémia kis termében, Pulszky Ferencz elnökle alatt. Az ülésen az arisztokrácia számos tagja is jelen volt. A főtárgyat a tisztikar újra választása és egy értekezés képezte.

Hampel József tartott szóbeli előadást három ásatásról. Az első gróf Batthyány Géza rendezte polgárdi birtokán a Somló hegyen, hol alapépítményekre akadtak; ezeken belül pedig sziklába vágott sírokból gyűrűket, ékszereket és III. és IV. Béla korabeli érmeket találtak. Ezenkívül Hampel, ki a telepet Batthyány meghívására Henszlmannal együtt megtekintette, talált itt római tégladarabokat, a falak mellett több mint 100 csontvázt; a temetkezési mód és a tárgyak egészen népvándorláskori temetőre mutatnak. Talált még ezeken kívül középkori tárgyakat s a sírok felett egy érdekes fészületet. A tárgyak sokfélesége és keveredése nem enged a lehely korára következtetni, ezt csak a további ásatások deríthetnek ki, mire névze a társulat gróf Batthyányt fel fogja kérni. Másodízben Hampel a papföldi (ó budai) ásatásokat ismertette, hol római fürdőt ástak ki. A társulat meg fogja köszönni a fővárosnak a nyert támogatást és fölkéri az ásatások folytatására. A harmadikul ismertetett ásatás is ó-budán történt, az úgynevezett Filatorigát emelése alkalmával. A talált tárgyak, különösen érdekes sírok és sarkophagok után itélve, a Rómer által 1868-ban felfedezett aquineumi temető északi folytatására bukkantak. Ezt az előadó elő érdekesnek tartja, hogy az ásatás folytatását ajánlja a társulatnak. A társulat e tárgyban fel fog irni az országos műemlékek bizottságához.

Következik a választás. Hampel a titkári állásról nagy elfoglaltsága következtében lemondott, s a közgyűlés eddigi tevékeny működéséért jegyzőkönyvileg mondott köszönetet. A választások eredménye a következő:

Tiszteletbeli elnök: Ipolyi Arnold, elnök: Pulszky Ferencz másodelnök: B. Nyáry Jenő, titkár: dr. Pulszky Károly, pénztárnok: Czanyaga József. Választmányi tagok: Fraknói Vilmos, Havas Sándor, gróf Hunyady László, Majláth Béla, herczeg Odessalchi Arthur, Ormós Zsigmond, b. Orbán Balázs, báró Rudnyánszky Béla, Szilágyi Sándor, gr. Sztáray Antal, Thaly Kálmán, Torma Károly, Török Aurél, Zsigmondy Gusztáv és Zsilinszky Mihály.

A Petőfi-társaság decz. 29-én zárt ülést tartott, s ezuttal elhatározta, hogy Petőfi szobrának leleplezési ünnepére pályadijat tűz ki egy órára; a díj 500 frank, esetleg 100 darab arany lesz. A díjat a társulat tagjai adják. A társaságnak egy üresedésben levő helyére egyhangulag Mikszáth Kálmánt választották meg, ki „A tót atyafiak” czimű kötetével oly szép elismerést aratott. A január 6-án tartandó közgyűlés sorozatát is megállapították. Ez a következő: elnöki megnyitó-beszéd Komócsy Jó-

zseftől; titkári jelentés Szana Tamástól; „A millennium” báró Kass Ivortól; „Sötét, hosszú éjek”, költemény Komócsy Józseftől; „A nagy anya reménye”, elbeszélés Petelei Istvántól, felolvassa Beresényi Béla; ballada Kiss Józseftől; „Deli Anca” elbeszélés Jókai Mórtól és elnöki zárszó.

A történelmi társulat felhívást intézett a közönséghez, a történelmi tudomány támogatása érdekében kérve a pártfogást, melyet tizenötévi fennállása alatt meg is érdemelt. Ez idő alatt tizenöt évfolyam jelent meg a „Századok”-ból, mely hazai történetírásunknak igen becses szertőkké, s mint olvasmány is, kielégíteni törekszik az olvasóközönség igényeit. A „Történelmi Tár” négyévi folyama több mint száz iven gyarapítja a történetírás anyagkészletét, s a „Hazai oklevéltár” és a „Zichy-Kodex” négy testes köteté megannyi kuforrás hazánk történelme, magánjogi és fejlődési viszonyainak megismerésére. „Balassa Bálint”-nak, a XVI. század legjelesebb magyar költőjének mintaszere kiadását pedig a magasabb termékeket olvasni szeretők üdvözlétek örömmel. A társulat rendes tagja lehet mindenki, ki ebbeli szándékkal a titkárnál (Budapest, egyetemi könyvtár) évi 5 frt fizetése kötelezettsége mellett bejelent. Alapító tagok egyszer mindenkorra 100 frtot fizetnek. Ezért kapják az 50 iven megjelenő „Századok”-at.

A kárpáti muzeum ügyében gr. Csáky Albin, a Kárpát-egylet elnöke felhívást intézett a közönséghez. A muzeum Poprádon épül, a turista forgalom központján s hivatala lesz, hogy a felső vidék mívelődési viszonyainak hű képet nyújtson, magában foglalva a felvidék állat-, növény- és ásvány-világának jellemző példányait, az ipar termékeit, s néprajzi különlegességeit. Az intézet a legesekélyebb adományokat is köszönettel veszi. A ki legalább ötven forintot ad; az alapítók közé lép be; s száz forintos alapítók nevét a muzeum falán márványtáblára vések s a ki ötszáz forintot ad: annak nevét külön táblán örökítik meg. A nagyobb adományok öt év alatt részletekben is lefizethetők.

MI UJSÁG?

Színházi hangulatnak lehet nevezni azt az általános megdöbbenést, mely elterjedt városról városra, és országról-országra, mióta a bécsi színházegés borzasztó részleteivel megismerkedett a közönség, s mióta minden városban külön bizottságok üléseznek, szigorú és okvetetlenül minden vegszélyt elhárító rendszabályokat hoznak, színházakat, mulató helyeket átalakítanak, s a színházat látogató közönség mindenképen egy-egy mementóra akad, busan pislogó olajlámpákra a folyosókon, kiűrt ajtókra, metsző légvonalra, teljes folszerelésre, s mindenek fölött nem igen télt színházakra. A „tűzpróba” rendkívül szorgalommal foly mindenütt, s egy tetszik, hogy a civilizált világ zónájából végképen kidobottnak érzi magát az olyan város, melynek nincs színháza, nem is tanácskozható a tűzpróbákra illetékes közegek részvétele mellett és ekkép elmarad a művelt világ mozgalmaitól. A színházi hangulat most már teljes és az enquetek, olajlámpák, vasfüggönyök, víztartó rezervoirok és tömlők daczára is félénk, izgatott, rémlátó, s ha így marad, nagyobb szerencsétlenséget fog okozni egy vakláma, mint a valóságos veszedelem, és a vakláma földözése ellen épen olyan külön rendszabályokat kell hozni, mint a komoly veszedelem ellen. Ma már, — ily rövid idő alatt is — szomorú példái vannak a megfélemlítésben ijedőssé vált közönség rémlátásainak. A londoni Grecian Theater decz. 27-én egészen tömve volt, a mi 5000 ember jelenlétét mutatja. Egyszerre tűzi láma keletkezik a közönség közt. A rémület azonnal megszállja a tömeget; iszonyu zavar állt be egy pillanat alatt; az előadást megszakítják. Mindenki menekül, nola a tűznek semmi nyomát sem látja. A vad dulakodásban egymást törí és gázolja mindenki. Sokan megsérülnek, de szerencsére senki sem veszélyesen és a nézőtér kiürül, a mikor aztán kiderül, hogy odabent semmi baj, csak a hangulat olyan, hogy most minden színházban egy újabb borzasztó tűzvész kitörésétől retteg. De nemcsak a színházban, hanem mindenütt, a hol nagyobb tömegben gyűl össze a közönség. Varsóban a színházi hangulat elkísérte a híveket a templomba is, a karácsonyi misére. Szomorú ájtatosság volt ez. A szent keresztől nevezett templom, egyike a nagy lengyel város

legtágasabb templomának, egészen tömve volt decz. 25-én üledőtt. Itt is vakláma keletkezett. Egyik azt mondja, hogy zsebmetszőt kaptak rajta a tolongásban, a ki „tüzet” kiáltott, hogy menekülhessen; a másik úgy adja elő, hogy valaki elájult, s ennek fölélesztésére viz után kiáltottak. A zaj rémítő lett, mindenki rohant ki a templomból, a hol pedig nem oly veszedelmes a tűz, mint a fával bélelt színházakban. Az örületes tolongásban agyonnyomtak tizenhat embert, nagy részt nőket s a templom ajtajában volt koldusokat; sulyosan megsebesült 27, s kisebb-nagyobb sérülést szenvedett vagy száz. E katasztrófa még nem volt elég. A tömeg közt oly hír terjedt el, hogy zsidó zsebmetszők ütték tüzi lármát a templomban és a zavart föl akarták használni. Delután egy rakoncátlan tömeg kerekedett föl, neki tört a zsidók által lakott városrészek, a zsidó kocsmárosoknak és pusztított, tört zuzott addig, míg katonaság nem érkezett és szétkergette.

A Ring-színház romjainak egy része már el van hordva, s a gázos romok neimokára egészen eltűnnek, hogy helyt adjanak annak a kápolnának, melyet 6 felsége emeltet e helyre, a december 8-iki katasztrófa emlékére. Az áldozatok száma a hivatalos összeállítás szerint 436. Ezek családjaiknak javára decz. 28-ikáig egy milliót nem több gyűlt össze. Eltartás végett eddig 104 gyermeket s 66 idősebb személyt jelentettek be. Az emberbaráti szeretet ép oly fényesen nyilatkozott e szerencsétlenségnek is, mint a szegedi pusztulás után. A párisi nagy operaszínházban decz. 27-én rendeztek előadást a bécsi szerencsétlen családok javára. Nagy és fényes közönség gyűlt össze s az előadás 75,000 frankot jövedelmezett.

A színházak biztonságára névze a belügyminisztérium egy szabályzatot dolgozott ki, s ennek megvitására névze tanácskozó gyűlést hívott össze szakemberekből. E tanácskozások mult heten folytak Tisza miniszterelnök elnökle alatt. A szabályzatok részletesen meghatározzák az építésnél, a berendezésnél, a világításnál, fűtésnél, stb. követendő szempontokat, s a felügyelet teljesítését, felsorolják a mentő és tűzoltó szereket, szóval a bécsi katasztrófa szomorú tanulságából vonható intézkedéseket rendelkez el. Nemcsak a fővárosi színházakra, hanem az egész országra névze kötelező erővel fognak birni.

A Petőfi-szobor elhelyezésének kérdése decz. 28-án is foglalkoztatta a főváros közgyűlését. Matolay Elek és Mátyás Arisztid amaz indítványa került tárgyalásra, hogy a szobrot ne a Dunaparton, a korzó alsó részén, hanem a városház előtti téren állítsák föl s a térnek adják vissza 1848-iki „szabadság-tér” nevét. A középítési bizottság s maga a szobrász, Huszár Adolf is azonban a Dunapart mellett vannak, s azt mondják, hogy a városház-téren, a magas házak közt a szobor sokat vesztené hatásából. A közgyűlés többsége nem fogadta el Matolay és társa indítványát. Ugyane közgyűlés elhatározta, hogy a főváros 2000 fttal a hírlapírói nyugdíj-intézet alapítói közé lép.

Az országos könyvkiállítás érdekesek ígérkezik, s oly tömegű lesz, hogy a műcsarnokban nem rendezhetik el, hanem az országos képtár tágasabb termeit kell igénybe venni. A nemzeti muzeum két-ezernél több régi nyomtatványt s nagybecsű kéziratosokat állít ki; az esztergomi primási könyvtár szintén gazdagon lesz képviselve. Bécsből az udvar és a jezsuiták könyvtára küld műveket. Párisból is jelentettek be küldeményeket.

A királyné január 15-én indul Combermere-Abbeybe rokávadászatokra. Hat hétig fog Angliában vadászni, s később Olaszországba megy, azonban a hely még mindig megszállva. Meg lehet azonban, hogy a királyné Angolországba való utazását február hóra halasztja el.

Akadémiánk legfrissebb tagjai. A magyar tudományos akadémiának, mely fennállása ötvenedik évét a mult évben ülte meg, van egy tagja, ki ez évben már szintén felszázados jubileumot ültet, mint akadémiai tag, a mi igazán ritkaság, mert az akadémiai tagságot fiatal korban megszerezni nagyon nehéz. Ez a tiszteletreméltó veterán Udeardi Csorna János, jelenleg Egerben élő mérnök, kit 1832-ben választottak tagnak. Kivülre a 30-as évek-ből még csak 10 veterán akadémikus él: 1833-ban választották Koröcs Pál ismert szépirodalmi író és

Zsivora Györgyöt, 1834-ben Horváth Czirillt, egyetemünk bölcsészeti tanárát; az 1835-ki választottak közül már nem él senki. 1836-ból valók Barabás Miklós festő s Tóth Lőrincz, 1837-ből Brassai Sámuel, a kolozsvári egyetem tudós tanára, Zsoldos Ignác s Kaackorics Lajos (Sőjben, Nógrádmegyében), 1838-ból Pulszky Ferencz s 1839-ből Szabo István, Homér fordítója.

A szabadságharczra vonatkozó nagyréleki okiratokat adott a muzeumnak b. Atzél Péter. Ezek: az aradi vár 1849. június 26-iki kapitulációjának okmányai a mellékletekkel együtt, melyek hazánk akkori történetéhez fontos adatokat szolgáltatnak.

Házasság. Csiky Gergely, a jeles drámaíró, decz. 24-én tartotta esküvőjét Bakody Amanda urhölgygel, dr. Bakody Tivadar egyetemi tanár leányával. — Szoboszlón özv. Teleky Lászlóné, szül. Tóth Karolina urhölgyet nőül vette Fejes István, sátorlajnyhelyi lelkész, ki Shakspeare-fordítása és költeményei által a hazai szépirodalomban is ismert nevet szerzett magának.

* Aranyemenyegző. Irodalmunk egy érdemes veteránja, lapunknak is, fennállása elsőbb évfolyamaiban, buzgó munkatára, Bonhaly Benjámin, f. é. november 25-kén, Katalin napján ülte meg aranyemenyegzőjét, nevével Kutzán Katalinnal, Mező-Berényiben. Az agy házaspár, a nő gyöngöses miatt a templomba nem mehetvén, a város és vidék érteleméből, igen számosan gyülekeztek házához s ott Jeszenszky evang. lelkész, a nő papja, ékes beszédet, és Turi Dániel ref. lelkész, a férj papja, buzgó imát mondtak s újra megáldották a hű élettársakat. Maga az aranyemenyegzős völgyén az alkalomra nyomtatott emléklapon, ékes versekben ünnepelte agy menyasszonyát s vele megért ötvenéves boldogságát. A családi ünnepélyt nagy ebéd fejezte be, hol a jókívánó pohárköszöntők ép oly kevéssé hiányoztak, mint üdvözlő levelek és táviratok távollevő tisztelőktől. Részünkről is szerencsét kívánunk a boldog agg párnak!

Munkácsy Mihály, február hó végén vagy márczius elején, a mikor „Krisztus Pilátus előtt” című híres képe a sugáratl műcsarnokban ki lesz állítva, nevével együtt haza jön látogatón.

Bismarck emlékiratai. Mint egy párisi lap jeleníti, Bismarck herczeg emlékiratait rendezi, melyek azonban csak jóval a kancellár halála után fognak megjelenni. Két fia: Vilmos és Herbert segítenek neki e munkában. A herczeg maga memoire-jainak csak ama részét írja, a melyek a kormány és a porosz országgyűlés közti konfliktusra; az 1866-iki és 1870—1-iki háborúkat és azok diplomáciai előzményeire, és a herczeg pétérvári és párisi, illetőleg biaritz tartózkodására vonatkoznak. Herbert gróf, atyja szóbeli közlései után, a kancellár gyermekeségét és első ifjuságát írja, Vilmos gróf pedig ama benyomásokat és emlékeztetéseket, melyeket a herczeg a miniszterekkel, követekkel és parlamenti tagokkal való közlekedéséből nyert.

A bórá ereje. Deczember 24-én a szent-péter-fiumei vasútvonalon óriási erővel dühöngött a bórávihar, úgy hogy a vonat tíz vagonját lesodorta a vágányról s fölborította. A 18 utas közül négy megsérült, de csak könnyű sebeket kaptak. A vihar óriási erejére következtetést lehet vonni abból, hogy a fölborított vagonok közül hat egészen meg volt terhelve, s nem bírták föllállítani; csak másnap sikerült az akadályokat elhárítani.

Egy pyramis belseje. A líbiai homoksvatag szélén levő pyramisok közt legnevezetesebb a Maidun-pyramis, melynek bejáratát eddig hiába kutatták. Most azonban Maspero, az egyiptomi muzeumok igazgatója kifúrta, széthányatván egy dombot a pyramis aljában. Az itt talált nyílás egy tágas folyosóba vezetett, melynek vége el van falazva. Ha e falat is lebontják, semmi kétség, hogy Egyiptom évezredes titkaiból újra jelentékeny fölfedezésekhez jutnak.

Adakozás. Budapestról N. N. a szent István-szoborra 1 frtot, a budapesti gyermekkorház javára szintén 1 frtot küldött be szerkesztőségünkhöz. Ez adományokat rendeltetések helyére juttatjuk.

ATA TUZE TO KRAJECZAR.

Franklin-Társulat nyomdája. (Egyetem-utca 4. szám.)

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt
félévre 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt
félévre 3 *
Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott vitéljű és csatlakozó.

2-ik szám 1882.

BUDAPEST, JANUÁR 8.

XXIX. évfolyam.

IRLANDBÓL.

A SZABAD államok mintaképe, a civilizáció és humanitás zászlóhordozója, a hatalmas Anglia, mely felé minden szabadságra törekvő nép reménységgel tekintett: nagyon sokat veszített utóbbi időben tekintélyéből. Meetingjei tiltakoznak minden elnyomás ellen, mely távol tengereken túl történik, parlamentje, előkelő államférfiai rokonszenvével, sőt sokszor anyagi segélylyel is támogatnak minden mozgalmat, mely idegen rabnemzetek bilincseinek összetö-

résére irányul; fulminans jegyzékek jelennek meg tőle minden kiáltó igazságtalanság és jog-sérelem ellen, mely idegen földön történik: otthon pedig az alatt maga gyakorolja a legdurvább elnyomást és erőszakot, melyet másnál nem tűrne el, vagy legalább nem hagyna szó nélkül.

A büszke Albion emlékeztet arra a szenteskedő papra, a ki másoknak vizet prédikál, maga pedig wishkyt iszik. Minden eszközzel, melynek birtokában van, fentartani igyekszik egy olyan állapotot, melynek alapja igazságtalanság, s mely egyenes megtagadása a művelődés és emberiség elveinek.

A szerencsétlen zöld szigeten valóságos fegyveres állapot áll fenn s az írlandiak mély elkeseredését mutatja, hogy most, midőn a landliga vezetőit részint elfogták, részint száműzték, már a nők vették kezükbe a vezetést s valóságos forradalmi gyűléseket tartanak néha egészen magokban s határoza-
taikat nagy erélylyel tudják végrehajtani. A rendőrségnek és katonaságnak igen sok dolga van nemcsak a bérlőkkel s a landligában közvetlenül résztvevő izekkel, de magával a neppel is, mely minden alkalmat felhasznál, hogy őket boszanthassa. Gyermekek és nők is szenvedélylyel vesznek részt az ily munkában.

IRLANDBÓL. — VADÁSZAT AKADÁLYOKKAL.